

رسائل خود را یاد کنید

بر اساس فتاوی حضرت آية الله العظمی

رسائل شورای اعلیٰ

بر اساس فتاویٰ حضرت آیه الله العظمیٰ

فیاض
مدظله

سرشناسه: فیاض، محمداسحاق، ۱۹۳۴ - م

عنوان و نام پدیدآور: رساله نموداری احکام حضرت آیت الله العظمی
حاج شیخ محمداسحاق فیاض (دام‌ظله) / [گردآورنده محمدعلی فیاض]

مشخصات نشر: قم: موسسه فرهنگی صاحب الامر (عج)، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری: ۸۰ ص

ISBN: 978-600-8721-18-5

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

عنوان دیگر: رساله احکام نموداری

موضوع: فقه جعفری -- رساله عملیه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۱۷ ۵۰۱۷ ۹۵۰۹/ف ۱۸۳/۹ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۴۲۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۸۹۸۱۶۳

رساله نموداری احکام

بر اساس فتاوی حضرت آیه الله العظمی فیاض مدظله

طرح اولیه: حجة الاسلام محمدجواد برهانی

تهیه، تنظیم و گرافیک: محمدعلی فیاض

چاپ دوم ۱۴۰۱ تیراژ ۴۰۰۰ نسخه

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۲۱-۱۸-۵

irp@alfayadh.org

www.alfayadh.org

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ

عمل به این رساله
مجزی و مبرر و ذمه میباشد

محمد سلیمان العیاض

فهرست مطالب الف

ب مقدمه ۹

ج چگونه این کتاب را بخوانیم؟ ۱۱

۱ دین ۱۲

۲ تقلید ۱۴

۳ طهارت ۱۶

انواع نجاسات ۱۶ نجس شدن اشیاء پاک ۱۷

مُطهرات (پاک کننده ها) ۱۸ احکام سرویس بهداشتی ۱۹

۳ وضو ۲۲

۳ غسل ۲۴

جنابت ۲۵ حیض (پریود) ۲۶ نفاس ۲۷

استحاضه ۲۷ میت ۲۹ مَسِّ میت ۲۹

الف فهرست مطالب

۳ تیمم ۳۰

۳ مسائل جبیره ۳۲

۴ نماز ۳۴

قبله ۳۴ مکان نمازگزار ۳۴ لباس نمازگزار ۳۵

نمازهای واجب ۳۵ اوقات نماز ۳۶ نماز خواندن ۳۷

موارد باطل کننده ۴۰ شک ۴۱ سجده سهو ۴۳

آیات ۴۴ قضا ۴۵ جمعه ۴۵ جماعت ۴۵

۵ روزه ۴۶

اولین روز ماه رمضان ۴۶ موارد باطل کننده روزه ۴۷

کفار ۴۷ کسانی که روزه آن ها صحیح نیست ۴۸

زکات فطره ۴۹ روزه قضا ۴۹

۶ مسافر ۵۰

فهرست مطالب الف

۵۲ زکات ۷

۵۵ خمس ۷

۶۰ حج ۸

۶۱ امر به معروف و نهی از منکر ۹

۶۲ تجارت، معامله و کسب و کار ۱۰

معاملات باطل و حرام ۶۳ خیار (حق فسخ) ۶۴

نقد، نسیه و بیع سلف ۶۵ بانک‌ها ۶۶ مثال‌ها ۶۷

۶۸ ازدواج ۱۱

زنان مَحْرَم ۶۸ انواع ازدواج ۶۹ صیغه عقد ۶۹

مهر | مدّت در عقد موقت | شروط ضمن عقد | کافر شدن ۷۰

مسائل خانوادگی ۷۱ نفقه ۷۱

الف فهرست مطالب

۱۱ طلاق ۷۲

انواع طلاق ۷۲ عِدّه طلاق ۷۳ عِدّه وفات شوهر ۷۳

۱۲ خوردنی ها و آشامیدنی ها ۷۴

حیوانات حلال گوشت ۷۴ شرایط ذبح حیوانات اهلی ۷۴

شرایط شکار کردن ۷۴ شرایط صید کردن ۷۴

حیوانات حرام گوشت ۷۵ اجزاء حیوانات ۷۵

نوشیدنی ها ۷۵

۱۳ وصیّت و ارث ۷۶

۱۴ مسائل پزشکی ۷۸

۱۵ مسائل متفرقه ۷۹

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که قدرت اندیشیدن در مسائل علمی و توانایی فهم و استنباط آن را برای انسان قرار داد و درود و صلوات نیز شایسته پیامبر اسلام و اهل بیت علیهم السلام است که بشر را در مسیر علم و دانایی هدایت فرمودند. ایشان در زمان حیات خویش شاگردان فراوانی را در علوم مختلف، مخصوصاً علوم دینی تربیت کردند و برای توسعه علم و آگاهی مردم، به نقاط مختلف دنیا فرستادند. این روش تربیتی در زمان حاضر نیز که امام زمان علیه السلام غایب هستند، به یادگار مانده است، به این ترتیب که افراد با استعداد با تلاش های فراوان و شبانه روزی خود در حوزه های علمیه، آیات قرآن کریم و احادیث ائمه اطهار علیهم السلام را مورد بحث و بررسی های عمیقی قرار می دهند، به مرحله اجتهاد نائل می آیند و احکام شرعی را برای مسلمانان تبیین می کنند.

در حقیقت خداوند متعال بر انسان منت نهاده و به دلیل ظرفیت های عمیق خلقت و تکامل عقل بشر در ایام غیبت، با قراردادن چارچوبی، ابزار درک و استنباط احکام شرعی را در اختیار وی قرار داده است.

در سال های اخیر مجموعه ای از احکام شرعی تحت عنوان رساله توضیح المسائل منتشر شده و تاکنون ضمن اعمال تغییراتی هم چنان مورد استفاده مؤمنین است. از طرفی با گسترش گرافیک رایانه ای و ارائه اطلاعات در قالب نمودارها و اشکال گرافیکی (اینفوگرافیک) که موجب فهم آسان، سریع و ماندگار مطالب می شود، اثر حاضر به عنوان کتابی مرجع با دسترسی های سریع طراحی و تدوین گردید تا در کنار توضیح المسائل، مقلدین را در فهم احکام یاری نماید.

سعی بر آن بوده که محتوای این کتاب بر اساس نیازمندی عموم مردم (حتی کسانی که برای اولین بار احکام را مطالعه می کنند) تنظیم شود. بر این اساس امیدوارم به منظور غنای هر چه بیش تر این اثر، خوانندگان محترم نظرات خود را از طریق ایمیل زیر با ما در میان بگذارند.

چگونه این کتاب را بخوانیم؟ ج

اشکال، نمودارها و المان های گرافیکی در این کتاب دارای جزئیات متعددی است که پیشنهاد می شود قبل از خواندن کتاب، این موارد مطالعه شود

در موبایل خود برنامه QR Reader را نصب کنید، سپس آن را باز کرده و در هر صفحه ای که این کد وجود دارد، آن را با دوربین موبایل اسکن کنید تا اطلاعات بیش تری را مشاهده نمایید

QR Code

مثال

نکته

استفتاء

برخی مسائل به صورت سؤال و جواب (استفتاء) مطرح شده است

جمع بندی

پس از ذکر حالت های مختلف، با این نماد جمع بندی می شود

ارجاع

برای مطالعه مطلب مرتبط، به صفحه ۱۷ همین کتاب مراجعه شود

اشکالی چون مورد زیر، به این صورت خوانده می شود:

در لحظات آخر زندگی باید:

- ۱- امانت را به صاحبش برگرداند
- ۲- قرض را به صاحبش برگرداند
- ۳- خمس - زکات را پرداخت
- ۴- واجبات فوت شده را انجام داد

دارای دستوراتی است که خداوند متعال در قالب آیات قرآن کریم و سنت و احادیث رسول گرامی اسلام ﷺ روشن ساخته است

دین اسلام

آخرین دین از ادیان آسمانی که از جانب خداوند متعال بر حضرت محمد ﷺ نازل گردید تا مردم جهان به وسیله آن هدایت شوند

کسی که از نظر عقیدتی به اصول دین اسلام اعتقاد دارد و به واجبات آن ایمان دارد، پس مجموعه اعتقادات یک مسلمان را **اصول دین** و مجموعه واجباتی که یک مسلمان باید در زندگی رعایت کند را **فروع دین** می نامند

مسلمان کیست؟

۱ اصول دین

هر انسانی می بایست به تناسب سطح سواد و تحصیلات خود در موارد زیر تحقیق و تفکر کند تا آگاهی و یقین حاصل نماید. خداوند در اصول دین تبعیت و تقلید از دیگران را نمی پذیرد

خداوند یکی است و در ذات، صفات و افعال خود شریک و همتایی ندارد

توحید

حضرت محمد بن عبدالله ﷺ پیامبر الهی و فرستاده خداوند است

نبوت

روزی که اعمال همه انسان ها محاسبه و پاداش و کیفرشان داده می شود

معاد

خداوند متعال عادل است و به هیچ موجودی ظلم و ستم نمی کند

عدل

اگر به همین مقدار در موارد فوق آگاهی و یقین پیدا شود، تکلیف شرعی انجام شده است

امامت

“امامان مانند پیامبران معصوم اند و امامت، از اصول ایمان بعد از اعتقاد به اسلام است”

آیا توسّل و کمک خواستن مادّی و معنوی از اهل بیت به جای توسّل به خداوند متعال، شرک است؟

خیر، زیرا مؤمنان بر اساس دستور قرآن، اهل بیت علیهم السلام را به سبب مقام بلندی که نزد پروردگار دارند، واسطه بین خود و پروردگار قرار می دهند

زمان غیبت

در زمان حضور پیامبران و امامان، مردم موظف اند به ایشان مراجعه کرده و بیعت کنند و تکالیف شرعی خود را در تمامی مسائل زندگی دریافت نمایند

در حال حاضر که امام زمان # به امر خدا در غیبت است، تکلیف چیست؟

ایمان به امام زمان علیه السلام با اعتقاد به امامت ایشان، انتظار فرج و واجب دانستن دستورات شان محقق می شود و تا زمان ظهور ایشان، مؤمنان موظف اند از فقیه اعلم تقلید کنند و بر اساس فتاوی وی عمل نمایند

فروع دین

۲

شامل اعمال عبادی (مانند نماز و روزه) و معاملات (مانند تجارت و خرید و فروش) می شود

سوره مائده / ۳۵

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ... ﴾

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از (مخالفت فرمان) خداوند بپرهیزید و وسیله ای برای تقرب به او بجوئید

به معنی عمل کردن به نظر مرجع تقلید در احکام شرعی	تقلید ۲
عاقلان در اموری که تخصص ندارند، به اهل فن مراجعه می کنند	دلیل
 دختر: بلوغ جنسی یا اتمام ۱۳ سال قمری* پسر: بلوغ جنسی یا اتمام ۱۵ سال قمری	زمان شروع
در فروع دین یعنی در تمامی افعال و احکام زندگی انسان مانند کیفیت نماز، روزه، ازدواج و انواع معاملات	موارد تقلید

چنان که گفته شد تقلید در اصول دین جایز نیست و هر کسی با توجه به وضعیت فرهنگی و تحصیلی خویش، می بایست نسبت به این موضوعات اطمینان پیدا کند

 در صورتی که انسان از راه های فوق به تساوی دو یا چند مجتهد رسید مخیر است یکی از آن ها را به عنوان مرجع تقلید خود انتخاب کند

✓ مکلف باید از مجتهد اعلم تقلید کند، بنابراین موظف به تحقیق و جست‌وجو است.

✓ اگر مرجع تقلید فعلی اعلم نیست، باید به مجتهد اعلم رجوع و عدول کرد

✓ اگر مرجع اعلم فوت کند، می‌توان با اجازه مرجع اعلم زنده، بر تقلید از مرده باقی ماند

✓ اگر مجتهد مرده و زنده مساوی‌اند، مکلف مخیر است اما بهتر است به زنده رجوع کند

✓ اگر مکلف مدتی تقلید نکرده باشد یا مجتهد وی اعلم نبوده باشد، چنانچه اعمال سابقش مطابق با فتاوی مجتهد اعلم بوده، صحیح است و گرنه باید آن‌ها را تکرار کند

مکلف دسترسی به حکم مجتهد ندارد، تکلیف چیست؟ باید عمل به احتیاط کند. مثلاً مسافری که نداند نمازش شکسته است یا کامل، باید نماز را هم شکسته بخواند و هم کامل

باید آن عمل را انجام داد و نمی‌توان به مجتهد دیگر مراجعه کرد

معنی احتیاط واجب

مکلف می‌تواند آن عمل را انجام ندهد

معنی احتیاط مستحب

شخصی که دارای تکلیف است و تقلید می‌کند

معنی مقلد و مکلف

مجتهدی که از نظر علمی از دیگران عالم تر و داناتر است

معنی مجتهد اعلم

※ سن تکلیف دختران اتمام ۱۳ سال قمری است، به شرط آن که تا پیش از آن دچار حیض (قاعدگی) نشوند و خون نبینند.

پاک شدن اشیاء از نجاسات به وسیله مطهراتی هم چون آب

ظاهری ✓

وضو، غسل و تیمم که نوعی عبادت اند و نیاز به قصد قربت دارند

معنوی ✓

انواع نجاسات

به هریک از این موارد عین نجس می گویند

خون

انسان و حیواناتی که خون جهنده دارند

مَنی

انسان و تمامی حیواناتی که خون جهنده دارند

ادرار و مدفوع

انسان و حیوانات به جز:

✓ حیوانات حلال گوشت

✓ تمامی پرندگان

✓ حیواناتی که خون جهنده

ندارند مثل مار و ماهی

انواع سگ غیر دریایی

و اجزاء بدنشان

خوک

غیر دریایی

و اجزاء بدنشان

مردار

و اجزاء بدنشان

کافر

به جز کافران اهل کتاب

مثل یهودیان

و مسیحیان

شراب و آب جو

الکل و دیگر مشروبات مست کننده ای که از انگور و جو گرفته نشده اند پاک اند ولی خوردن آن ها حرام است

مردار به صورت کلی، یعنی حیوانی که به روش غیر شرعی بمیرد یا بدون تذکیه شرعی کشته شود

مردار حیواناتی که خون جهنده ندارند، پاک است

نجس بودن شیء تنها با یقین خود انسان یا خبر دادن صاحب مال (مانند فروشنده یا صاحبخانه) یا شهادت افراد مورد اعتماد ثابت می شود، پس شک داشتن اثری ندارد

۳ نجس شدن اشیاء پاک

هرگاه جسم پاکی با جسم نجسی ملاقات کند و رطوبت یکی از آن دو به دیگری سرایت نماید، جسم پاک متنجس می‌شود ولی اگر هر دو خشک باشند، نجاست منتقل نمی‌شود

!
اگر به جای دست خیس (که شیء ای جامداست) شیء مایعی با عین نجاست ملاقات کند آن مایع حکم عین نجاست را پیدا می‌کند

اگر شیء پاکی به بخش نجس لباس (متنجس دوم) برخورد کند و رطوبت یکی از آن‌ها به دیگری سرایت نماید، شیء پاک نجس نمی‌شود

وسواس

وسواس تبعیت از امر شیطان است و انسان مؤمن نباید به خود شک و تردید راه دهد

چرم خارجی

اگر احتمال داده شود چرم وارداتی از کشورهای غیراسلامی، از حیوانی است که ذبح شرعی شده چنین چرمی پاک است

عرق انسان

عرق بانوان در دوران قاعدگی و عرق کسی که از راه حلال یا حرام جُنُب شده، پاک است

! شخص وسواس نباید به وسوسه اش عمل کند، در این صورت نیز عملش صحیح است

* جسمی که بدون واسطه با عین نجاست برخورد کرده ولی عین نجاست (مثل خون و منی) در آن نیست

آب

۱

آب مضاف نجاست را برطرف نمی کند
و در صورت ملاقات با نجاست نجس می شود

آبی که آن را از چیزی بگیرند مانند آب میوه و گلاب یا آبی
که آن قدر با چیزی مخلوط شود که دیگر به آن آب نگویند

انواع آب ها از قبیل آب دریا، باران، چشمه، لوله کشی و ...

انواع آب

مضاف
مطلق

قلیل

کثیر

نه ماده دارد و نه کُر است
(مانند آب آفتابه و پارچ)

یا دارای ماده و جوشش است (آب رودخانه و چاه) یا به مقدار کُر
(آبی که در ظرفی به اضلاع ۳,۵ و جب یا حجم ۳۹۹ لیتر باشد)

پاک کننده از نجاست

پاک کننده از نجاست

عین نجس آن را نجس می کند
متنجسی که عین نجس در آن
نباشد آن را نجس نمی کند

در ملاقات با عین نجس (مثل خون و سگ) یا مُتَنَجِّس
(شیءای که در برخورد با عین نجس، نجس شده) نجس
نمی شود مگر این که صفاتش (بو یا رنگ یا مزه) تغییر یابد

۳ طهارت با آب

ادراز: با آب قلیل دو بار و با آب کثیر یک بار مدفوع: با آب قلیل و کثیر یک بار طهارت از خون و منی نیز مانند مدفوع است	پس از برطرف کردن عین نجاست	جایی که با ادراز و مدفوع نجس شده
با آب قلیل ۱ بار باید آب در آن نفوذ کند و مالیده شود، سپس آن را فشار دهند تا آب خارج شود با آب کثیر یک بار نفوذ آب کافی است	پس از برطرف کردن عین نجاست	لباس، فرش و امثال آن
با آب قلیل سه مرتبه و با آب کثیر یک مرتبه شسته شود ظرف شراب با آب قلیل و کثیر سه مرتبه	پس از برطرف کردن عین نجاست	ظرف غذا و نوشیدنی
بعد از خاکمال کردن با خاک پاک مرطوب، با آب قلیل سه مرتبه با آب کثیر یک مرتبه	مانند ظرفی که در آن غذا می خورند	ظرفی که سگ آن را می لیسد

احکام سرویس بهداشتی

دستشویی کردن رو به قبله و پشت به آن و هم چنین در ملک غضبی حرام است

W.C

در هنگام دستشویی بلکه در تمامی حالات، پوشاندن عورت (از ناف تا زانو) از کسانی که خوب و بد را تشخیص می دهند، واجب است

استبراء

استبراء مستحب است ولی اگر بعد از ادرار انجام نشود و رطوبتی از انسان خارج گردد در حکم ادرار است و وضو را باطل می کند

بانوان استبراء ندارند
و رطوبت بعد از
ادراشان پاک است

استبراء در آقایان به این ترتیب است: ابتدا سه مرتبه از طرف مخرج (مقعد) تا ابتدای آلت تناسلی بکشند، سپس از ابتدای آلت تا انتهای آن را سه بار بکشند و در آخر سر آلت را سه مرتبه فشار دهند

زمین

۲

اگر با راه رفتن نجاست از زمین به کف کفش یا کف پا رسیده باشد
اگر با راه رفتن بر روی زمین، نجاست از بین برود
اگر زمین پاک و خشک باشد
با این شرایط زمین پاک کننده است

استحاله

۳

اگر حقیقتِ شیء نجس آن چنان تغییر کند که دیگر مثل قبل نباشد، پاک می شود

✓ آب نجس (مثل ادرار) تبدیل به بخار شود

✓ سگ در نمک زار بمیرد و تبدیل به نمک شود ✓ چوب بسوزد و تبدیل به خاکستر شود

انقلاب

۴

اگر شراب به خودی خود یا با اضافه کردن افزودنی تبدیل به سرکه یا چیز دیگری شود که دیگر به آن شراب نگویند، پاک می شود. اگر ظرف تنها محتوی شراب بوده، ظرف نیز پاک می گردد

اگر تنها شکل شیء نجس تغییر یابد، موجب پاکی آن نمی شود. مثلاً پوست حیوان حرام گوشت نجس است و چنان چه از آن کیف بسازند، هم چنان نجس می باشد

انتقال

۵

اگر خون انسان یا حیوانی که خون جهنده دارد، توسط حیوانی که خون جهنده ندارد (مانند پشه و کک) مکیده شود و جزء آن حیوان محسوب شود، پاک خواهد بود

اسلام

۶

کافر غیر کتابی از لحظه ای که اسلام می آورد، از نجاست پاک می شود و نیازی به تطهیر ندارد

برطرف شدن عین نجاست در دو حالت خاص

۷

اگر عین نجاست از باطن بدن انسان (مانند داخل بینی و گوش) یا از روی بدن حیوانات برطرف شود، آن مکان پاک می شود و نیازی به تطهیر ندارد

غایب شدن مسلمان

۸

اگر لباس یا وسایل مسلمانی نجس شود و آن مسلمان غایب گردد (مثلاً گم شود) آن وسایل برای دیگران پاک محسوب می گردد **اگر** آن شخص: **۱** به نجاست وسایل خود آگاه بوده **۲** می دانسته که طهارت لباس در نماز شرط است **۳** از کسانی بوده که به طهارت و نجاست بی اعتنا نبوده **۴** وسایل را در جایی که طهارت معتبر است (مانند نماز) استفاده می کرده

استبراء حیوان نجاست خوار

۹

اگر این حیوانات از مدفوع انسان تغذیه کنند، ادرار و مدفوع شان نجس می شود و خوردن گوشت آن ها نیز حرام است، مگر این که به ترتیب زیر از خوردن مدفوع باز داشته شوند، به نحوی که دیگر به آن ها نجاست خوار گفته نشود:

مرغ
۳روزگوسفند
۱۰روز

۲۰روز

گاو

۴۰روز

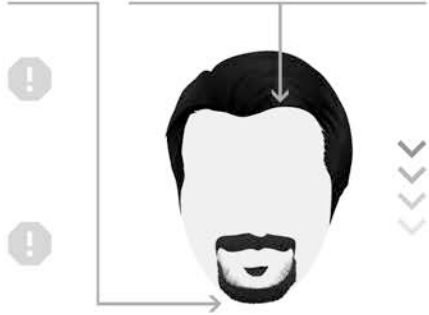
شتر

۱ شستن صورت

از جایی که مو بیرون می آید تا آخر چانه، از بالا به پائین، به پهنای بین انگشت وسط تا شست

آب باید به تمامی اجزای صورت (مثل روی پلک ها و چروک ها) برسد ولی شستن داخل بینی، لب و چشم که در وقت بستن دیده نمی شوند، لازم نیست

اگر کوتاهی ریش به اندازه ای باشد که پوست صورت معلوم شود، می بایست آب به پوست و ریش برسد. در غیر این صورت شستن ظاهر ریش کفایت می کند

۲ شستن دست ها

ابتدا دست راست و سپس دست چپ، از آرنج تا سرانگشتان، از بالا به پائین

✓ زیرِ ناخن بلند باید شسته شود. هم چنین اگر زیر ناخن کثیف باشد، باید آن را برطرف نمود

۳ مسح سر

کشیدن کف دست راست به جلوی سر با رطوبت باقی مانده از شستن دست، از بالا به پائین

✓ محل مسح باید به مقداری خشک باشد که بعد از آن بگویند رطوبت سر از مسح کشیدن است

۴ مسح پا

کشیدن دست راست روی پای راست و دست چپ روی پای چپ، از سر انگشتان تا برآمدگی پا

✓ نباید رطوبت دیگری به رطوبت کف دست ها اضافه شود

✓ خشکی محل مسح باید مانند خشکی محل مسح سر باشد

✓ می توان برای رسیدن رطوبت کافی به روی پا، آن را چند بار مسح کرد

! اگر آب به دلیل وجود مانع یا عدم شستشوی صحیح به هریک از اعضای فوق نرسد، وضو باطل است

۳ شرایط وضو

مُباح بودن آب و مکان مسح کردن غصبی نباشد	پاک بودن آب و اعضای وضو پاک باشند	آب مطلق آب باید مطلق باشد و وضو با آب مضاف باطل است
مباشرت خود انسان افعال وضو را به طور کامل انجام دهد	نیّت انگیزه انسان تنها کسب رضایت خداوند باشد	ضرر نداشتن استفاده از آب ضرر نداشته باشد و گرنه باید تیمّم کند
ترتیب افعال وضو به این ترتیب باشد: شستن صورت، شستن دست راست و چپ، مسح سر و مسح پای راست و چپ		مُوالات افعال وضو پشت سر هم و بدون وقفه انجام شود

وضو را باطل می کند

- ✓ **مَدّی** آب چسبناکی که هنگام شهوت و قبل از خروج منی از مرد خارج می شود
- ✓ **وَدّی** آبی که بعد از ادرار بیرون می آید
- ✓ **وَدّی** آبی که بعد از منی بیرون می آید

این آب ها پاک اند و موجب باطل شدن وضو نمی شوند

اگر کسی وضو داشته و شک کند که وضویش باطل شده یا نه، نباید به شک خود اعتنا کند

اگر کسی وضو نداشته و شک کند که وضو گرفته یا نه، باید وضو بگیرد

وضو گرفتن برای خواندن نماز، طواف خانه خدا، دست زدن به آیات قرآن و اسامی خداوند متعال، انبیاء و اوصیاء و چهارده معصوم علیهم السلام واجب است

ارتِماسی

فروردن یک باره تمام بدن در آب و رسیدن آب به همه اجزاء بدن

در غسل ارتِماسی باید قبل از رفتن در آب نیت کرد. در آب نیز اگر مو زیاد است باید آن را از هم جدا کرد و پا را نیز از زمین برداشت تا آب به همه نقاط برسد

ترتیبی

ابتدا شستن سر و گردن، سپس شستن تمام بدن

می توان یک غسل را به نیت چند غسل واجب و مستحب انجام داد

مستحب است ابتدا سمت راست بدن و سپس سمت چپ بدن شسته شود

و روی بدن نیز دست کشیده شود تا آب به همه قسمت ها برسد

بهتر است در هنگام شستن سر و گردن، مکلف قسمتی از بدن را نیز بشوید

و در زمان شستن بدن نیز مقداری از گردن را شست و شو دهد

موالات در غسل برخلاف وضو وجود ندارد. بنابراین اگر مکلف بعد از غسل متوجه

شد قسمتی از بدن را نشسته، فقط همان قسمت را بشوید و غسل صحیح است

هر چند که زمان زیادی گذشته باشد. ولی اگر بعد از غسل متوجه شد که قسمتی

از سر و گردن را نشسته، باید آن قسمت و بعد تمام بدن را مجدداً بشوید

شرایط غسل مانند شرایط وضو است با این تفاوت که در غسل شرط موالات و لزوم از بالا به پایین شستن اعضای بدن وجود ندارد

اگر آب به تمامی نقاط پوست نرسد، غسل باطل است. بنابراین اگر موانعی بر روی پوست وجود داشته باشد (مانند کرم، لاک، ژل و چسب) باید قبل از غسل برطرف شود

با انجام غسل جنابت، حیض و نفاس، نیاز به وضو نیست ولی اگر در حین غسل یکی از موارد باطل کننده وضو سر زد، غسل صحیح است ولی باید بعد از آن برای افعالی چون نماز وضو گرفت

چنان چه مکلف بعد از اتمام غسل نسبت به شسته شدن صحیح یکی از اعضای بدن خود شک کند، نباید به شک خود اعتنا کند و غسل او کاملاً صحیح است

جنابت

۱

در دو حالت، غسل جنابت واجب می شود

آمیزش جنسی (جماع)

- ✓ خواه با انسان باشد، خواه با حیوان
- ✓ خواه نزدیکی از جلو باشد، خواه از پشت
- ✓ خواه منی خارج شود، خواه نشود

بیرون آمدن منی

- ✓ چه مقدار آن کم باشد، چه زیاد
- ✓ چه با اختیار باشد، چه بی اختیار
- ✓ چه در خواب باشد، چه در بیداری

! استمناء (خودارضایی) حرام است و از گناهان بزرگ محسوب می شود و شایسته است مؤمن مرتکب آن نشود

منی

! اگر از زن در حال شهوت جنسی آبی خارج شود، باید غسل کند و علاوه بر آن وضو نیز بگیرد

آب چسبناکی است که با شهوت جنسی و با فشار بیرون می آید و موجب سستی بدن می شود

اگر مردی قبل از غسل جنابت ادرار نکند و بعد از غسل رطوبت مشکوکی از وی خارج شود، تکلیف چیست؟ چنین رطوبتی در حکم منی است و باید غسل را تکرار کند

☑ کارهایی که نمی توان قبل از غسل جنابت انجام داد

۴۹ ● ۵ ● ۴ ● ۳ ● ۲ ● ۱

روزه گرفتن:	تلاوت آیات	خواندن	ورود و توقف	رساندن جایی
اگر قبل از اذان	سجده دار:	انواع نماز	در مسجدالنبی	از بدن به آیات
صبح جنب	سجده ۱۵	به غیر از	و مسجدالحرام	قرآن مجید و
شود و عمداً	نجم ۶۳	نماز میت	و طواف	اسامی و صفات
غسل نکند	حم ۲۷ علق ۱۹		خانه خدا	خداوند متعال

ورود به حرم ائمه اطهار (به جز رواق ها) و مساجد، حرام است مگر این که انسان از دری وارد و از در دیگری خارج شود یا برای برداشتن چیزی، برود و سریعاً بازگردد

خون های بانوان

حیض خون دوران قاعدگی (عادت ماهانه)

نفاس خونی که پس از زایمان از رحم خارج می شود

استحاضه خونی که حیض و نفاس نیست و گاهی اوقات دیده می شود

حیض (قاعدگی)

۲

“بانوانی که با شرایط زیر خون می بینند، حائض هستند و پس از پاکی باید غسل حیض کنند“

فاصله بین دو عادت ماهانه:

نباید کم تر از ۱۰ روز باشد

سن مکلف:

بین ۹ تا ۶۰ سال قمری

صفات خون حیض:

دارای سوزش و فشار، سرخ و گرم

مدت خون ریزی:

حداقل ۳ روز و حداکثر ۱۰ روز

انواع قاعدگی

مضطرب

روز شروع: ✗

مدت قاعدگی: ✗

عددی

روز شروع: ✗

مدت قاعدگی: ✓

وقتی

روز شروع: ✓

مدت قاعدگی: ✗

وقتی - عددی

روز شروع: معلوم

مدت قاعدگی: معلوم

“تمامی مواردی که بر جنب حرام است، بر حائض و پیش از انجام غسل حیض حرام می باشد“

در ایام قاعدگی، نزدیکی

و نیز طلاق زن حرام است

حائض نمی تواند نماز و روزه را اقامه کند

ولی مستحب است ذکر خداوند را بگوید

بانوانی که در ماه مبارک رمضان پرپود می شوند، می بایست پس از ماه رمضان

روزه هایی را که نگرفتند قضا کنند. البته قضای نمازها در هر صورتی لازم نیست

نَفَاس

“خونی است که تا حداکثر ۱۰ روز پس از زایمان خارج می شود“

اگر مدت قاعدگی خانمی مشخص نیست و خون ریزی بیش از ۱۰ روز ادامه پیدا کرد، باید ۱۰ روز را نفاس و بقیه را استحاضه حساب کند

اگر مدت قاعدگی خانمی همیشه ۷ روز است ولی خون نفاس بیش تر از آن مثلاً تا ۹ روز ادامه یافت، دو روز بیش تر حکم استحاضه را دارد

اگر خون ریزی خانمی کم تر از ۳ روز باشد، احکام نفاس و استحاضه را احتیاطاً با هم انجام دهد

معمولاً زنان باردار پررود نمی شوند ولی اگر خونی را مشاهده کنند که صفات و شرایط حیض را داشته باشد، حائض هستند و گرنه حکم استحاضه را دارند

اِسْتِحْضَاةٌ

“بانوانی که با شرایط زیر دچار لکه بینی می شوند، مستحاضه هستند و احکام مختلفی دارند“

فاصله بین دو استحاضه:

قاعده مشخصی ندارد

سنّ مکلف:

در هر سنی رخ می دهد

صفات خون استحاضه:

بدون سوزش و روان، زرد و سرد

مدّت خون ریزی:

از چند ساعت تا چندین روز

کثیر

خون در پنبه فرو رود و از آن خارج شود

متوسط

خون در پنبه فرو رود ولی از آن خارج نشود

قلیل

روی پنبه به مقدار کمی خونی شود

انواع استحاضه

پنبه‌ای را وارد واژن* کند. میزان آلوده شدن پنبه، نشان دهنده نوع است:

برای هر نماز واجب، یک وضو گرفته شود برای هر نماز مستحب، یک وضو گرفته شود	پس از تعویض پنبه و شستن روی واژن	قلیل
بعد از مشاهده استحاضه یک غسل به جا آورد. سپس برای هر نماز وضو بگیرد. اگر ظهر و عصر را باهم بخواند یک وضو کافی است. مغرب و عشاء نیز به همین شکل	پس از تعویض پنبه و شستن روی واژن	متوسط
برای هر نماز یک غسل انجام دهد. اگر نمازهای ظهر و عصر را با هم می خواند، یک غسل کافی است. برای نمازهای مغرب و عشاء نیز به همین ترتیب عمل کند	پس از تعویض پنبه و شستن روی واژن	کثیر

اگر استحاضه متوسط بیش از یک روز ادامه یافت، باید در هر روز قبل از نماز صبح غسل کرد

استحاضه باطل کننده وضو است و مواردی که بر جنب و حائض حرام است (به غیر از لمس قرآن کریم) بر مستحاضه حرام نمی باشد

مستحاضه می تواند روزه بگیرد ولی در حالت کثیر: مثلاً اگر بخواهد ۳شنبه روزه بگیرد باید برای نماز مغرب و عشاء ۲شنبه شب غسل کرده باشد و ۳شنبه نیز غسل نمازهای صبح ظهر و عصر را نیز انجام بدهد

مستحاضه باید بلافاصله بعد از گرفتن وضو یا غسل، نماز را بخواند و با وارد کردن پنبه یا امثال آن، از سرایت خون به بدن یا لباس جلوگیری نماید زیرا سرایت خون، موجب باطل شدن وضو می شود

اگر شک کند که حیض است یا استحاضه، باید وظایف استحاضه و موارد حرام بر حائض را جمع کند

* واژن: مهبل، فرج

غسل میّت

۵

“انجامِ غسل، کفن، نماز و دفن میّت مسلمان بر دیگر مسلمانان واجب است“

قبله ←

کسی که در حال جان دادن است

مُحْتَضِر

باید محتضر را رو به قبله قرار داد و اگر خودش می تواند، رو به قبله بخوابد

بدن میّت را سه بار غسل می دهند:

سوم

با آبِ مطلقِ خالص
بدون هرگونه افزودنی

دوم

با آبی که مقدار اندکی
کافور با آن مخلوط باشد

اول

با آبی که مقدار اندکی
سدر با آن مخلوط باشد

چگونه انجام دهیم؟ ابتدا سر و گردن سپس سمت راست و در آخر سمت چپ بدن

پس از غسل، با گودی کف دست، کافور را بر مواضع سجده (پیشانی
کف دست ها، سر زانوها و سر دو انگشت بزرگ پا) می مالند

حُلوَط <<<<

شامل ۳ قطعه است: قطعه اول از ناف تا زانو، قطعه دوم از سرشانه
تا نصف ساق پا و قطعه سوم تمام بدن را می پوشاند

کفن <<<<

پس از خواندن نماز، میّت به خاک سپرده می شود

در قبر، میّت را باید طوری به پهلو راست خواباند که رو به قبله قرار گیرد

غسل مس میّت

۶

اگر قسمتی از بدن مکلف به بدن میّتی که سرد شده و هنوز او را غسل میّت نداده اند
برخورد کند، واجب است مکلف غسلی را به نیت مس میّت انجام دهد

میّتی که هنوز سرد نشده، نجس است ولی برخورد با آن غسل مس میّت را واجب نمی سازد

۳ چگونه تیمم کنیم؟

۱ مکلف نیت کند که برای رضایت خداوند تیمم انجام می دهد

زدن کف دو دست بر:

زمین و اجزای آن مانند خاک، سنگ، گچ، آجر، موزائیک و کاشی که اجزایش از زمین باشد

تیمم بر خوردنی ها، گیاهان، چوب، مواد معدنی، طلا، نقره و امثال آن صحیح نیست

سطحی که بر روی آن تیمم انجام می شود، باید پاک و غیر غصبی باشد

کشیدن کف دو دست بر روی صورت:

از جایی که مو در می آید تا روی ابروها

۴ دوباره کف دو دست را بر زمین بزند

۵ با کف دست چپ از قبل مچ تا سر انگشتان دست راست را بکشد

۶ با کف دست راست از قبل مچ تا سر انگشتان دست چپ را بکشد

آیا در هنگام تیمم، همراه داشتن اشیائی چون انگشتر و حلقه مجاز است؟
خیر، نباید عضو مسح کننده و عضو مسح شده دارای چنین موانعی باشند

هرگاه مکلف به دلیل جراحی یا شکستگی عضوی از بدن، مجبور شود آن عضو را با باند گچ و امثال آن بپوشاند، در وضو و غسل خود باید از **احکام جبیره** پیروی کند

جبیره در اصطلاح، همان گچ یا دارویی است که بر روی عضو آسیب دیده قرار می دهند

معمولاً در صورت شکستگی و جراحی، باند یا گچ را بیشتر از مقدار جراحی در نظر می گیرند. در این حالت اگر نتوان جبیره را کوچک تر کرد، باید مکلف به جای وضو یا غسل، تیمم انجام دهد

کل عضو مثل تمامی سر، کل دست یا پا و کوچک کردن جبیره به علت عدم آسیب به عضو ممکن نباشد

اگر شرایط فوق برقرار باشد، مکلف باید در هنگام وضو یا غسل، روی جبیره را با خیسی دست مسح کند. اگر شک کند که وظیفه اش وضوی جبیره است یا تیمم، باید احتیاطاً هر دو را انجام دهد

چگونه انجام دهیم؟

در صورت برقرار نبودن شرایط جبیره، وظیفه مکلف تیمم است

غسل جبیره ای زمانی واجب می شود که هریک از اعضای بدن انسان با شرایط فوق مجروح شده و بر روی آن مانع رسیدن آب وجود داشته باشد

وضوی جبیره ای زمانی واجب می شود که عضو مجروح ضمن دارا بودن شرایط فوق، یکی از اعضایی باشد که در وضو شسته می شود

۳ مثال هایی از جبیره

موانعی چون قیر و چسب حکم جبیره را دارند؟ چنان چه برداشتن موانع ممکن نیست یا ضرر قابل توجهی دارد، مسئله دو حالت پیدا می کند: اگر مانع در اعضای تیمم است، باید هم تیمم و هم وضو را انجام دهد
اگر مانع در اعضای تیمم نیست، فقط تیمم کند

آیا

کف دو دست که در وضو با رطوبت آن ها مسح سر و پا انجام می شود دارای جبیره باشد، مکلف باید با رطوبت جبیره مسح را انجام دهد

اگر

عضو زخمی یا شکسته دارای جبیره از اعضای وضو نباشد، چنان چه شستن اعضای وضو به آن عضو ضرر وارد می کند، وظیفه مکلف تیمم است ولی اگر ضرر نداشته باشد باید وضو را به شکل معمولی بگیرد

اگر

باند روی عضوی که درد یا ورم دارد پیچیده شده است، این باند حکم جبیره ای را که روی زخم یا شکستگی بسته می شود ندارد، بنابراین اگر شستن عضو ضرر ندارد مکلف باید وضو بگیرد، ولی اگر شستن آن دارای ضرر است، باید تیمم کند

اگر

پارچه یا باند بر روی یکی از اعضای وضو بسته شده و باز کردن آن و انجام وضو نیز بدون وارد آمدن ضرر امکان پذیر است، ولی مشکلی که وجود دارد این است که خود آن عضو به سبب خون یا چرک زخم، نجس گردیده و تطهیر آن ممکن نیست، در این صورت وظیفه مکلف تیمم است

اگر

در روایات اهل بیت
علیهم السلام **نخواندن**
یا **سبک شمردن نماز**
عوامل دوری انسان از
رحمت خداوند مهربان و
زمینه ساز ورود او به
دوزخ معرفی شده است

قرآن کریم، نماز خواندن
را **بازدارنده** انسان مؤمن
از کارهای حرام
و **اهمیت دادن** و
اهتمام ورزیدن به نماز
را از ویژگی های انسان
مؤمن یاد می کند

اولین عملی که از انسان
در روز قیامت محاسبه
می شود، نماز است
اگر قبول شد بقیه اعمال
نیز **قبول** می شود
و اگر رد شد بقیه اعمال
نیز **رد** می شود

بنابراین شایسته است انسان آن طور که در خور عظمت الهی است (با توجه کامل و آراستگی ظاهر) در پیشگاه معبود حاضر و از معنی عبارات نماز آگاهی داشته باشد

قبله

- ✓ نماز را باید رو به قبله (خانه خدا) خواند
- ✓ نمازگزار باید از جهت دقیق قبله مطلع شود
- ✓ می توان از جهت محراب مساجد، قبور مسلمین یا راه های رایج قبله یابی، جهت قبله را به دست آورد

اگر از روی غفلت مقدار کمی از قبله منحرف شویم، نماز صحیح است و نیازی به تکرار نیست

مکان نمازگزار

اگر زن و مردی در کنار یکدیگر باشند یا زن مقداری جلوتر از مرد قرار داشته باشد نماز هر دو صحیح است به شرطی که بین شان یک وجب فاصله وجود داشته باشد

لباس نماز گزار ✓

”مردان باید اندام تناسلی و زنان تمام بدن غیر از صورت و کف دو دست و پا را بپوشانند“

۱۶ ۷۵

شرایط بدن و لباس

هر دو پاک باشند

نجس بودن لباس و بدن در موارد زیر اشکالی ندارد:

- خون ناشی از جراحت یا دملی که بهبود پیدا نمی کند و طهارت بدن یا تعویض لباس دارای مشقت است

از اجزای مُردار و حیوانات حرام گوشت نباشد

لباس و انگشتر مردان نباید از جنس طلا یا ابریشم خالص باشد

خونی که از حیواناتی چون سگ، خوک، حیوانات حرام گوشت و مردار نباشد و مقدارش کمتر از بند انگشت سبابه بوده و با آب، چرک، دارو و... نیز مخلوط نشده است

لباس های کوچک و نجسی چون جوراب، دستمال، کلاه و... که اجزای مردار، سگ و خوک یا مدفوع حیوانات حرام گوشت در آن وجود نداشته باشد

نمی توان با لباس های چرمی ساخت کشورهای غیر اسلامی نماز خواند

نمازهای واجب ✓

نمازهای یومیه: صبح (۲ رکعت) - ظهر و عصر (۴) - مغرب (۳) - عشاء (۴)

اوقات نماز

صباح - ظهر وعصر - مغرب وعشاء

از مغرب (اذان مغرب)
تا نیمه شب (نصف مدت
غروب آفتاب تا طلوع فجر)

از زوال آفتاب
(اذان ظهر) تا
غروب آفتاب

از طلوع فجر
(اذان صبح) تا
طلوع آفتاب

مکلف باید نسبت به دقیق بودن اوقات شرعی که موسسات نجومی اعلام می کنند
اطمینان حاصل کند، وگرنه باید قدری نماز را به تاخیر بیندازد تا مطمئن شود

“اگر مکلف در آخر وقت شک کند که وقت نماز تمام شده یا نه، باید نیتِ ما فی الذمّة کند”

اذان و اقامه

“قبل از خواندن نمازهای یومیه، مستحب است نمازگزار ابتدا اذان و سپس اقامه را بخواند”

إقامة

اللَّهُ أَكْبَرُ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ
قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ
اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

هر جمله ۳ مرتبه

یک مرتبه

أذان

اللَّهُ أَكْبَرُ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ
اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۴ مرتبه

هر جمله ۳ مرتبه

که این اضافه صرفاً امری مستحبی و
بدون قصد جزئیت در اذان و اقامه است

در اذان و اقامه، ذکر ولایت حضرت علی:
أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ اضافه می شود

نماز خواندن ۴

نماز خواندن بخش های واجبی دارد که در قالب مثالی از نماز مغرب بیان می شود

رکعت اول ۱ نیت

”نماز گزار باید ابتدا نیت کند. مثلاً بگوید: ۳ رکعت نماز مغرب می خوانم قُرْبَةً إِلَى اللَّهِ“
به زبان آوردن نیت واجب نیست

معنای نیت در کلیه اعمال عبادی این است که انسان اعمال خود را تنها برای خداوند انجام دهد و از ریاکاری که موجب باطل شدن عمل می شود، بپرهیزد

تکبیرة الاحرام ۲

”پس از نیت، با بدنی آرام رو به قبله بایستد و بگوید: اللَّهُ أَكْبَرُ و نماز شروع می شود“

قرائت ۳

”پس از تکبیر، سوره حمد و سپس یکی از سوره های قرآن خوانده شود“

پس از قرائت سوره حمد، نمی توان سوره های سجده دار (سجده، نجم، حم و علق) خواند

واجب است مکلف تلفظ عربی حروف را به قدر توانایی فراگیرد
و حرکت کلمات را مطابق نوشته قرآن کریم یاد گرفته و صحیح ادا کند

تمام قسمت های نماز آهسته خوانده می شود

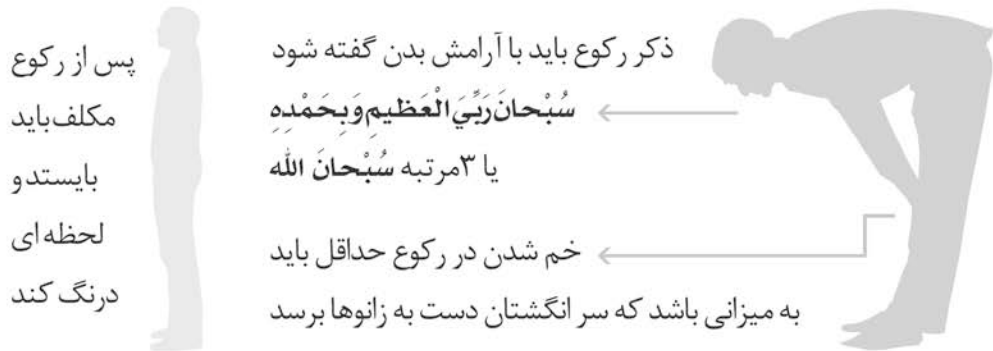
فقط مردان باید حمد و سوره نمازهای صبح، مغرب و عشاء را بلند بخوانند

در صورت فراموشی یا ندانستن این مسئله، نماز صحیح است

بلندی و آهستگی قرائت عرفی است و اگر عمداً رعایت نشود، موجب باطل شدن نماز می شود

۴ رکوع

”پس از اتمام سوره، مکلف باهدف خضوع در برابر خداوند خم می شود که به آن رکوع می گویند“

پس از رکوع
مکلف باید
بایستد و
لحظه ای
درنگ کند

ذکر رکوع باید با آرامش بدن گفته شود

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ
یا ۳ مرتبه سُبْحَانَ اللَّهِ

خم شدن در رکوع حداقل باید

به میزانی باشد که سر انگشتان دست به زانوها برسد

۵ سجده

”پس از رکوع، مکلف به قصد خشوع در پیشگاه خالق متعال دو مرتبه سر به سجده می گذارد“

پس از سجده، باید
مکلف بنشیند
و لحظه ای درنگ کند
سپس دوباره به سجده
رود و بنشیند

ذکر سجده باید با آرامش بدن گفته شود

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ یا ۳ مرتبه سُبْحَانَ اللَّهِ

دو شست پا دو زانو کف ۲ دست پیشانی

باید ۷ نقطه روی زمین باشد

باید محلّ سجده پاک و سفت باشد و مکلف بر زمین و آن چه از آن می روید سجده کند
بنابراین سجده کردن بر مهرهای خاکی و سنگی، کاغذ سفید و برخی گیاهان (به جز گیاهانی
که جنبه خوراکی (مانند گندم و جو) و پوشاکی (مانند پنبه و کتان) دارند) صحیح است

پس از انجام دو سجده، مکلف از جای خود بلند شده و به این ترتیب رکعت اول پایان می یابد

نماز خواندن ۴

رکعت دوم قرائت

”در ابتدای این رکعت، مکلف حمد و سوره را چنان که قبلاً گفته شد، قرائت می کند“

پس از پایان سوره در رکعت دوم و پیش از رکوع، مستحب است نماز گزار دستان خود را بالا بیاورد و دعایی را به عربی و به نیت قنوت بخواند

رکوع سجده

۶ تشهد

”پس از سجده دوم، مکلف در همان حالت نشسته کلمات زیر را به عنوان تشهد به زبان می آورد“

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

پس از اتمام تشهد، مکلف از جای خود بر می خیزد تا رکعت دوم نیز تمام شود

رکعت سوم تسبیحات اربعه

”در ابتدای این رکعت، مکلف باید یک مرتبه سوره حمد یا تسبیحات زیر را قرائت کند“

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ (مستحب است این ذکر ۳ بار گفته شود)

رکوع سجده تشهد ۸ سلام

”پس از خواندن تشهد، نماز مغرب با کلمات زیر که به آن سلام نماز می گویند، تمام می شود“

السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ - السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
مستحب است قبل از سلام، مکلف این جمله را بگوید: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

ترتیب

۹

“واجب است مکلف افعال نماز (از نیت تا سلام) را به ترتیبی که گفته شد انجام دهد”

مُوالات

۱۰

“واجب است مکلف افعال نماز را پشت سرهم و بدون وقفه و فاصله انداختن انجام دهد”

نماز صبح و کلیه نمازهای ۲ رکعتی: تا مرحله ۶ مانند نماز مغرب است

ولی پس از تشهد در رکعت دوم، مکلف سلام می دهد و نماز به پایان می رسد

نمازهای ۴ رکعتی: تا سجده رکعت سوم مانند نماز مغرب است ولی پس از آن

مکلف به جای تشهد می ایستد، دوباره تسبیحات اربعه را می خواند و سپس رکوع

و دو سجده را به جا می آورد و در انتها با تشهد و سلام، نماز را به پایان می رساند

برخی از مواردی که نماز را باطل می کند

۲ بدن یا صورت به صورت کامل از

قبله منحرف شود

۱ یکی از موارد باطل کننده وضو

یا غسل از انسان سر بزند

۴ اگر مکلف عمداً حرف بزند، باصدا بخندد

بصدا و یا برای غیر خدا گریه کند

۳ کارهایی مانند دست زدن و رقص که

شکل و صورت نماز را به هم می زند

۵ اگر ارکان نماز (نیت، تکبیر و در هر رکعت رکوع و ۲ سجده) عمداً یا از روی غفلت ترک شود

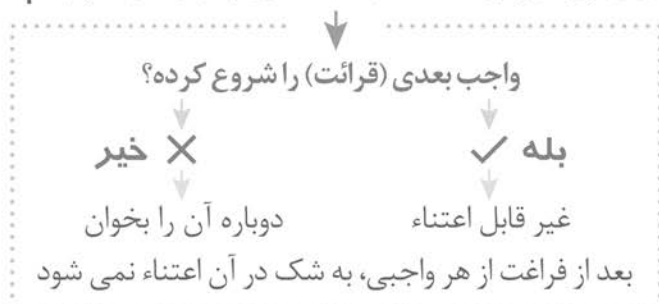
یا بیش تر انجام شود. تذکر: اگر در هر رکعت، یک سجده کم تر یا بیش تر انجام شود، نماز

صحیح است ولی چنانچه ۲ سجده را به جا نیاورد یا ۲ سجده بیشتر به جا آورد نماز باطل است

ع شک در نماز

✓	قابل اعتناء	نماز را باطل نمی کند ولی دارای احکامی است
—	غیر قابل اعتناء	نماز را باطل نمی کند و مکلف نباید به آن توجه کند
✗	باطل کننده نماز	شک کردن در موارد این بخش، نماز را باطل می کند

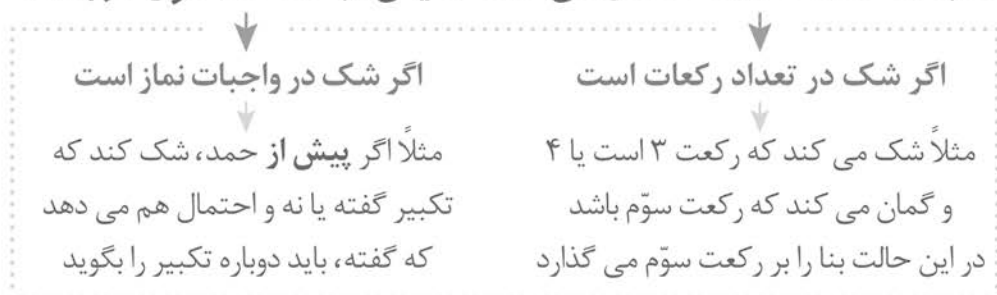
آیا یکی از واجبات نماز (مثلاً تکبیر) را به جا آوردم؟

آیا نماز خوانده ام؟

در حالت شک، مکلف گمان می کند که یکی از حالت ها قوی تر باشد

کثیرالشک در نماز چه وظیفه ای دارد؟

ع شک در رکعات نماز

“اگر مکلف در نمازهای دو و سه رکعتی شک کند که رکعت چندم است، نماز باطل می شود”

هم چنین اگر نمازگزار به صورت کلی فراموش کند که چند رکعت خوانده، نمازش باطل است

در نمازهای ۴ رکعتی، شک به تعداد رکعت تا پیش از ذکر سجده دوم در رکعت دوم نماز را باطل می کند ولی پس از آن (مانند مثال های زیر) شک قابل اعتناء است

یک رکعت نماز احتیاط

بایستد و تکبیر بگوید، سپس حمد، رکوع، دو سجده، تشهد و سلام را مثل دیگر نمازها بخواند

بعد از نماز

بلافاصله بایستد و در ذهن نیت کند

رکعت ۲ یا ۳؟

در این حالت بنا را بر رکعت سوم بگذارد

در قرائت نماز احتیاط، فقط حمد (به صورت آهسته) خوانده می شود و سوره خوانده نمی شود

دو رکعت نماز احتیاط

در همان حالت نشسته تکبیر بگوید و دو رکعت را به صورت نشسته به جا آورد

بعد از نماز

بلافاصله در ذهن، نیت نماز احتیاط کند

رکعت ۳ یا ۴؟

در این حالت بنا را بر رکعت چهارم بگذارد

“چگونه نماز نشسته بخوانیم؟ پس از نیت و تکبیر، به این شکل عمل شود”

قرائت < رکوع < سجود < قرائت رکعت ۲ < رکعت دوم نیز به همین ترتیب است و در آن پس از تشهد و سلام، نماز به پایان می رسد

چنان که بیان شد، نمازگزار باید نماز احتیاط را بلافاصله بعد از سلام نماز بخواند بنابراین اگر بین آن ها فاصله ای هر چند کوتاه بیاندازد، باید دوباره نماز را اقامه نماید

سجده سهو ۴

“اگر هر یک از کارهای زیر از روی غفلت انجام شود، بعد از نماز سجده سهو واجب می شود”

اگر بعد از رکوع مکلف متوجه شود که در رکعت قبل تشهد یا یک سجده را فراموش کرده است باید پس از سلام نماز آن تشهد یا سجده را قضا کند و سپس سجده سهو را به جا آورد

اگر مکلف قبل از رکوع متوجه اشتباه خود شد، تکلیف چیست؟ باید بنشیند، تشهد یا سجده را به جا آورد و نماز را از همان قسمت ادامه دهد. سجده سهو نیز الزامی است

اگر پس از نماز سجده سهو فراموش شود . . .

نماز صحیح است ولی هر زمان یادش آمد باید قضا کند، یعنی با وضو بنشیند، نیت کند و دو سجده سهو را بر روی چیزهایی که می توان بر آن سجده کرد (مانند مهر) انجام دهد

بر بانوان در دوره قاعدگی و نفاس واجب نمی شود	نماز آیات	ع
در صورت امکان، بلافاصله بعد از زلزله باید خوانده شود	زلزله	
باید نماز را در مدت گرفتگی خواند. اگر گرفتگی کامل نباشد و مکلف از وقوع آن بی خبر باشد، نماز قضا ندارد	خورشید گرفتگی ماه گرفتگی	
در زمان وقوع رخدادهایی که موجب ترس اکثر مردم می شود مثل بادهای سیاه، سرخ و زرد، تاریک شدن آسمان و غیره	برخی پدیده های آسمانی	

چگونه بخوانیم؟ نماز آیات ۲ رکعت است و هر رکعت دارای پنج رکوع می باشد

این دو مرحله ۵ بار انجام می شود
پس از رکوع پنجم، مکلف می ایستد
و به سجده می رود. با انجام دو سجده
رکعت اول را به پایان می رسد و مکلف
برای رکعت دوم بلند می شود

رکعت ۲ نیز مانند رکعت ۱ است و پس از سجود، نماز با تشهد و سلام به پایان می رسد

می توان به جای حمد و سوره قبل از هر رکوع، در ابتدای هر رکعت سوره حمد را خواند
سپس قبل از هر رکوع یک آیه از سوره ای مانند سوره قدر (که حداقل ۵ آیه است) را خواند

رکوع

وَمَا أَدْرَاكَ
مَا لَيْلَةَ
الْقَدْرِ

رکوع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ
إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي
لَيْلَةِ الْقَدْرِ

QR code:

در هنگام وقوع، باید نماز را خواند و گرنه در اولین فرصت ممکن به نیت ما فی الذمّة خوانده شود

نماز قضا

”اگر مکلف نمازهای یومیّه را در وقت خود نخواند، باید بعداً آن‌ها را بخواند (قضا کند)“

ترتیب در قضا کردن

رعایت ترتیب در خواندن نمازهای قضای یومیّه الزامی نیست، یعنی لازم نیست نماز قضای ظهر بعد از نماز قضای صبح خوانده شود، اما اگر در یک روز نمازهای ظهر و عصر قضا شود، باید ابتدا نماز ظهر را خواند. نمازهای مغرب و عشاء نیز همین حکم را دارد

نماز جمعه

”دو رکعت دارد و می‌بایست به خطبه‌های آن گوش فراداد“

مسافر نمی‌تواند	امام جمعه باید عادل و	در روز جمعه، مکلف بین نماز ظهر
نماز جمعه را	حلال زاده باشد و قرائت	و نماز جمعه (اگر شرایط آن مهیا
اقامه کند	صحیحی داشته باشد	باشد) می‌تواند یکی را انتخاب کند

نماز جماعت

”می‌توان نمازهای واجب را به صورت جماعت (که در اسلام بسیار مورد تأکید است) خواند“

چگونه بخوانیم؟ مکلف تا پیش از درخواستن امام از رکوع می‌تواند به او اقتدا کند یعنی نیت جماعت می‌کند، تکبیر می‌گوید و بقیه افعال نماز را به تبعیت از امام جماعت به جا می‌آورد. در نماز جماعت، مأموم (کسی که به امام اقتدا می‌کند) حمد و سوره را نمی‌خواند

شرایط امام جماعت: باید عادل، حلال زاده، مؤمن، عاقل، دارای قرائت صحیح و اگر مأمومین مرد هستند، مرد باشد

آیا می‌توان در مکانی که نماز جماعت اقامه می‌شود، نماز انفرادی خواند؟
اگر موجب بی‌احترامی به نماز جماعت و امام جماعت می‌شود، مجاز نیست

مکلف برای اطاعت از فرمان خداوند متعال، از اذان صبح تا اذان مغرب از مواردی که موجب باطل شدن روزه می شود، پرهیز کند

معنی
روزه

تا قبل از طلوع فجر (اذان صبح) برای رضای خداوند، نیت روزه کند

نیت
روزه

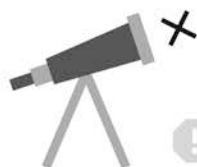

می توان قبل از اذان صبح روز اول رمضان، برای کل ماه نیت کرد

اولین روز ماه رمضان

“ماه های قمری حداقل ۲۹ روزه و حداکثر ۳۰ روزه اند”

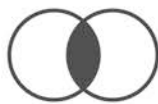
بنابراین، اگر در غروب بیست و نهمین روز ماه شعبان،
✓ خود مکلف ماه را ببیند یا عده زیادی شهادت دهند که ماه را دیده اند و مکلف نیز
از گفته ایشان اطمینان حاصل کند، فردای آن روز اولین روز ماه مبارک رمضان است
✓ در غیر این صورت، با اتمام روز سی ام شعبان، رمضان آغاز می گردد

از نظر شرعی، ماه باید با چشم غیر مسلح دیده شود، یعنی در صورتی که
رؤیت آن تنها به وسیله تلسکوپ، دوربین و امثال آن مقدور باشد، اول ماه
ثابت نمی گردد. هم چنین محاسبات نجومی بدون رؤیت ماه اعتبار ندارد

اگر ۲ نقطه از کره زمین شب مشترک داشته باشند (هرچند فاصله بینشان زیاد
باشد) و در یکی از آن ها اول ماه ثابت شود، برای نقطه دوم نیز ثابت می شود

“در روزی که انسان شک دارد آخرین روز شعبان است یا اولین روز رمضان، باید این گونه نیت کند”

اگر امروز از شعبان است، به عنوان روزه مستحبی شعبان روزه می گیرم
و اگر امروز از رمضان است، به عنوان روزه ماه رمضان روزه می گیرم قُرْبَةَ اِلَى اللّٰهِ

خوردن و آشامیدن	قی کردن استفراغ	نزدیکی باهمسر	فروردن سر در آب	اگر عمداً انجام شود روزه باطل است
رساندن غبار غلیظ به حلق	استمناء و خودارضایی	اماله مایعات وارد کردن مایع از مقعد		
دروغ بستن به خدا پیامبر و امامان <small>علیهم السلام</small>	انجام ندادن غسل جنابت، حیض یا نفاس تا پیش از اذان صبح			

در حال روزه هر چیزی که از راهی غیر از دهان وارد بدن شود (غیر از اماله مایعات) روزه را باطل نمی کند. بنابراین استفاده از انواع آمپول و سرم خوراکی، تقویتی و مسکن اشکال ندارد

مبتلایان به بیماری های تنگی نفس، می توانند در حال روزه از اسپری استفاده کنند اگر خلط سینه به دهان برسد، نباید آن را فروبرد ولی فروبردن خلط سر اشکالی ندارد

کفاره روزه

اگر مکلف روزه ماه مبارک رمضان را با یکی از موارد بالا عمداً باطل کند، باید بعد از رمضان ابتدا آن روزه را دوباره بگیرد (قضا کند) سپس به یکی از روش های زیر کفاره بدهد:

۶۰ مسکین

را اطعام کند یعنی به هر یک ۷۵۰ گرم گندم یا جو بدهد و نباید به جای طعام، به مسکین پول بپردازد

۲ ماه

پشت سر هم روزه بگیرد

مکلف باید ۶۰ مسکین را اطعام کند و نمی تواند کفاره را به یک فقیر بدهد، ولی اگر مکلف مثلاً ۳ کفاره به عهده دارد، می تواند ۶۰ مسکین را ۳ مرتبه اطعام کند

۲ ضرر داشتن

بیمارانی که روزه گرفتن برایشان خطرناک است و واقعا ضرر دارد و پزشک نیز آن‌ها را از روزه منع کرده است
اگر بیمار بتواند با تجویز پزشک هر چند روز یک بار روزه بگیرد، باید این کار را بکند

۴ پیرزنان و پیرمردان

چنین افرادی که نمی‌توانند روزه بگیرند، باید فدیّه بدهند. روزه‌هایشان نیز قضا ندارد

فدیّه دادن ۷۵۰ گرم گندم یا جو به فقیر به ازای هر روز نمی‌توان به جای فدیّه به فقیر پول پرداخت کرد

۶ مادر کم شیر

اگر شیر مادر کم باشد و این موضوع برای مادر و فرزند ضرر داشته باشد و نیز دادن شیر مادر دیگر یا شیر خشک امکان پذیر نبوده یا برای کودک ضرر داشته باشد، چنین مادری می‌تواند روزه نگیرد و بعداً روزه‌هایش را قضا کند. اگر ضرر تنها متوجه کودک باشد، فدیّه هم لازم است

۱ حیض و نفاس

اگر بانوان قبل از اذان صبح پاک نشوند آن روز را نمی‌توانند روزه بگیرند
اگر خانم روزه داری پیش از اذان مغرب خون ریزی کند (حتی یک دقیقه) روزه اش باطل می‌شود. بانوان باید پس از رمضان روزه‌هایی که نگرفته‌اند را قضا کنند

۳ مشقت و حَرَج

کسانی که روزه گرفتن آن‌ها را با سختی و مشکلات بسیار زیاد روبرو می‌کند مثلاً کارگرانی که مخارج خانواده را تأمین می‌کنند و با روزه نمی‌توانند کار کنند و هیچ راه دیگری (مثل پس انداز یا قرضی که بعداً بتوانند آن را پس بدهند) نیز ندارند که با آن مخارج را تأمین نمایند

۵ مسافر بودن

مسافرین نمی‌توانند روزه بگیرند
احکام مسافر در فصل بعد بیان می‌شود

۷ نزدیکی زایمان

اگر روزه برای مادر و جنین ضرر داشته باشد، مادر می‌تواند روزه نگیرد و بعداً قضا کند ولی اگر ضرر تنها متوجه جنین باشد، علاوه بر قضا فدیّه نیز پردازد

روزه قضا زکات فطره ۵

“با اتمام ماه مبارک رمضان، ماه شوال آغاز می شود و اولین روز ماه شوال، عید فطر است“

روزه در روز عید حرام است و تمامی بی نیازان باید در این روز زکات فطره را پرداخت کنند

زمان دادن زکات از اذان صبح تا قبل از خواندن نماز عید فطر است. خواندن نماز عید مستحب است، بنابراین اگر مکلف آن را نخواند، باید تا قبل از اذان ظهر زکات را بدهد

سرپرست خانواده

باید زکات خود و تمام کسانی که نان خور او هستند را بدهد
زکات میهمانی که برای افطار دعوت شده، واجب نیست

پول زکات

می توان به جای موارد زکات پول آن را به فقیر داد.
افراد غیر سید نمی توانند به سید فقیر زکات بدهند

مقدار زکات

هر نفر باید سه کیلوگرم غذای رایج شهر (مانند گندم، جو، خرما، کشمش و برنج) را به فقیر بدهد

روزه قضا

“کسانی که روزه ماه رمضان را نگرفته اند (غیر از پیرمردان و پیرزنان) باید بعداً قضا نمایند“

می تواند نیت را تا پیش از اذان ظهر به تأخیر اندازد، البته در صورتی که از اذان صبح موارد باطل کننده روزه را انجام نداده باشد.

اگر مکلف بعد از اذان صبح از خواب بلند شود و ببیند جنب شده است، نمی تواند آن روز را روزه بگیرد

مجاز است تا پیش از اذان ظهر - نه بعد آن - افطار کند (روزه را بخورد)

برخلاف
روزه
ماه
رمضان

اگر تا ماه رمضان سال بعد، مکلف روزه های خود را قضا نکند، باید به ازای هر روز فدیة به مستمند بدهد. هم چنان قضای روزه ها نیز به عهده مکلف است

اگر کسی روزه قضا به عهده داشته باشد، نمی تواند روزه ی مستحبی بگیرد

کسی که مقصدش بعد از حد مسافت شرعی باشد

مسافت شرعی

حد ترخص

نقطه‌ای است که از آن جا، آخرین خانه های شهر دیده نمی شود

تقریباً ۴۴ کیلومتر از آخرین خانه های شهر

مسافت شرعی، مجموع مسافت رفت و برگشت است. بنابراین اگر سفر رفت و برگشتی باشد، حد مسافت شرعی تقریباً ۲۲ کیلومتر از آخرین خانه ها است

باید مسافر بعد از حدّ تَرخُّص، نمازهایش را شکسته به جا آورد

اگر مسافر قبل از اذان ظهر از حدّ تَرخُّص بگذرد، می تواند روزه را بخورد و باید بعد از رمضان قضا کند، ولی اگر بعد از اذان ظهر بگذرد، نمی تواند آن را بخورد و باید روزه بعد از رمضان قضا شود

۱

نماز

۲

روزه

احکام
مسافر

شکسته خواندن نماز به این معنی است که مسافر نمازهای ۴ رکعتی را ۲ رکعت بخواند

سفر چگونه به پایان می رسد؟

”سفر با رسیدن مسافر به وطن شرعی خود به پایان می رسد. وطن سه دسته است“

حکمی

شهری که انسان به صورت موقت برای حداقل سه سال در آن قصد اقامت می کند

قراردادی

شهری که انسان به آن مهاجرت می کند و قصد دارد تا آخر عمر در آن جا بماند

اصلی

شهری که انسان در آن به دنیا می آید، بزرگ می شود و پدر و مادر در آن حضور دارند

اعراض از وطن

دانشجویانی که پس از اتمام دوره تحصیلی، از وطن حکمی اعراض می کنند و تا آخر عمر قصد بازگشت به آن را تحت هیچ شرایطی ندارد

دختری که بعد از ازدواج، به شهر همسر خود رفته و آن شهر وطن قراردادی شده است. وی تصمیم گرفته تا آخر عمر حتی در صورت طلاق یا فوت شوهر به وطن اصلی خود بازنگردد

مثال اول اعراض از وطن حکمی و مثال دوم اعراض از وطن اصلی است. مکلف در وطنی که از آن اعراض کرده است، حکم مسافر را پیدا خواهد کرد

اگر سفر شغل یا مقدمه شغل باشد

افرادی که سفر کردن شغل شان محسوب می شود مانند راننده، خلبان و ملوان و نیز افرادی که برای انجام شغل شان دائم در سفر هستند، مانند معلّم و کارمندی که روزانه به جایی که دورتر از مسافت شرعی است

تنها کسانی که چنین وضعیتی دارند، باید نماز را به شکل عادی (کامل) بخوانند و روزه را بگیرند

قصد اقامت ده روز

”اگر مسافر قصد کند که حداقل ۱۰ روز در شهری بماند نمازش کامل است و روزه را باید بگیرد“

مکلف به شهری سفر کرده است ولی وضعیت ماندن او در آن شهر مشخص نیست و نمی تواند قصد اقامت ده روز داشته باشد. اگر این تردید تا ۳۰ روز ادامه یافت، مکلف باید نماز خود را در این مدت شکسته بخواند و بعد از روز سی ام، نماز را کامل به جا بیاورد و روزه را نیز بگیرد

از واجبات مهمی که قرآن بارها به آن تاکید کرده است*	زکات	۷
اگر کسی مالک یکی از موارد نه گانه زیر باشد و تمامی شرایط زکات نیز برای وی وجود داشته باشد، باید زکات پرداخت کند	معنی زکات	
گندم جو : گوسفند بز شتر : طلا کشمش خرما : گاو (و گاومیش) : نقره	موارد ۹ گانه	
عاقل بودن : امکان تصرف در مورد زکات : رسیدن به بالغ بودن : (مثلاً آن را قرض نداده باشد) : حد نصاب	شرایط عمومی	
چون زکات و خمس از اعمال عبادی محسوب می شود، مکلف باید از ابتدا با اخلاص و برای رضایت خداوند نیت کرده باشد	نیت زکات	

۱ گندم، جو، خرما و کشمش

مکلفی که دارای شرایط عمومی زکات است، چنان چه مالک ۸۴۷ کیلوگرم گندم شود باید به شکل زیر زکات پرداخت نماید:

اگر زراعت با آب چشمه یا رودخانه (بدون خرج کردن هزینه اضافی) آبیاری شده است، یک دهم آن (۸۴/۷ کیلوگرم) به عنوان زکات داده می شود

$\frac{1}{10}$

اگر زراعت با آب چاه، قنات و ابزار آلاتی چون موتور آب آبیاری شده است یک بیستم آن (۴۲/۳۵ کیلوگرم) به عنوان زکات داده می شود

$\frac{1}{20}$

اگر زراعت با هر دو روش فوق آبیاری شده است (مثلاً هم با آب چشمه و هم با آب چاه) ۶۳/۵۲۵ کیلوگرم به عنوان زکات داده می شود

$\frac{3}{40}$

بنابراین حد نصاب برای هر کدام از موارد چهارگانه فوق، همان ۸۴۷ کیلوگرم می باشد

گوسفند، گاو، شتر

۲

علاوه بر شرایط عمومی، اگر حیوانات یک سال کامل در ملکیت مکلف باشند، در طول سال در چراگاه بچرند (یعنی مالک برای حیوان علوفه تهیه نکند) و نیز به عنوان وسیله کار از آن‌ها استفاده نشود، زکات آن‌ها به شکل زیر محاسبه می‌شود:

مقدار زکات	حد نصاب
۱ گوسفند ۲ گوسفند	۴۰ گوسفند ۱۲۱ گوسفند
۱ گوساله یک ساله ۱ گوساله ماده ۲ساله	۳۰ گاو یا گاومیش ۴۰ گاو یا گاومیش
۱ گوسفند ۲ گوسفند	۵ شتر ۱۰ شتر

گوساله ای که
سال اولش تمام
شده و وارد سال
دوم شده است

در صورتی که هر یک از شرایط یاد شده برقرار نباشد، زکات واجب نیست

طلا و نقره

۳

زکات به طلا و نقره ای تعلق می‌گیرد که به صورت مسکوکات باشند، یعنی سکه‌هایی که در حکم پول اند و معامله با آن‌ها رایج است که در شرایط حاضر، چنین سکه‌هایی وجود ندارند

﴿ إِنَّ الدِّينَ أَمْنٌ وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴾ کسانی که ایمان آورده اند و کارهای شایسته کرده اند و نماز بر پا داشته اند و زکات داده اند، پاداش آنان نزد پروردگارش خواهد بود؛ و نه بیمی بر آنان است و نه اندوه گین می‌شوند
سوره بقره / ۲۷۷

در چه مواردی مصرف می شود؟*

<p>۲ بدهکاران</p> <p>کسانی که توان پرداخت به موقع بدهی های خود را ندارند</p>	<p>۱ فقیر و مسکین</p> <p>کسانی که مخارج سالانه خود و خانواده خود را نداشته باشند</p>
<p>۴ در راه خدا</p> <p>برای انجام امور خیری چون ساختن مسجد، مدرسه، پل و امثال آن</p>	<p>۳ عاملان زکات</p> <p>کسانی که از طرف نایب امام، مسئول جمع آوری و نگهداری زکات اند</p>
<p>۶ در راه مانده</p> <p>مسافری که پولش در راه تمام شده و نمی تواند به شهر خود بازگردد</p>	<p>۵ تألیف قلوب</p> <p>کسانی که اعتقاداتشان ضعیف است و زکات عقایدشان را تقویت می کند</p>

کسانی که زکات دریافت می کنند، می بایست :

- ✓ مؤمن باشند و اهل گناه نباشند
- ✓ از کسانی نباشند که تأمین مخارج شان بر زکات دهنده واجب است، مانند والدین، فرزندان و زن دائمی
- ✓ سید نباشند، البته اگر زکات دهنده سید است، می تواند زکات خود را به سید بدهد

* **إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ** - زکات تنها به فقرا و مساکین و متصدیان آن و کسانی که دلشان به دست آورده می شود و آزاد کردن بردگان و در راه خدا و به در راه مانده اختصاص دارد (این) به عنوان فریضه از جانب خداست و خدا دانای حکیم است

سوره توبه / ۶۰

۷	خمس*	به دو قسم تقسیم می‌شود: سهم امام <small>علیه السلام</small> و سهم سادات
!	معنی خمس	چنان چه مکلف مالک یکی از موارد پنج گانه زیر باشد باید یک پنجم آن را به مرجع تقلید خود تحویل دهد
≡	مصرف خمس	سهم امام زمان <small>علیه السلام</small> که در راه استحکام ارکان دین صرف می‌شود سهم سادات مؤمنی که مسکین، یتیم یا در راه مانده هستند

۱ گنج

اموالی که در اعماق زمین و کوه‌ها یا در دیوارهای قدیمی پنهان شده و مالک آن نامعلوم است کسی که گنج را اکتشاف می‌کند، مالک آن محسوب می‌شود و در صورتی که ارزش گنج بیش از ارزش ۱۰۵ مثقال نقره باشد، باید خمس آن پرداخت شود

۲ معادن

معادنی چون طلا، نقره، سرب، مس، عقیق، فیروزه، یاقوت، سرمه، نمک، نفت و امثال آن چنان چه ارزش شان بیش از ۱۵ مثقال طلا باشد، باید خمس آن را بپردازند

۳ برخی جواهرات

جواهراتی که غواصان از دریا یا نه‌رهای بزرگ از راه غواصی یا غیر آن استخراج می‌کنند چنان چه ارزش آن‌ها بیش از سه چهارم مثقال طلا باشد، خمس دارد

۴ مال مخلوط به حرام

مال حلالی که با حرام مخلوط شده است و مقدار مال حرام و نیز صاحب مال مجهول هستند

* **وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ**
بدانید هرچه فایده برید، خمس آن برای خدا، رسول و خویشان او، یتیمان، مساکین و در راه ماندگان است - انفال / ۴۱

منافع اضافی

۵

هر فردی از راه های مختلفی چون تجارت، زراعت، صنعت، حقوق کارمندی یا دریافت هدیه مالک پول و درآمدی می شود که در طول سال، **مخارج** خود را به وسیله آن تأمین می کند اگر در آخر سال از درآمد مقداری باقی بماند، **منافع اضافی** است و باید خمس آن پرداخت شود

خمس، بعد از بلوغ بر انسان واجب می شود. هم چنین اموال دیوانه بالغ مشمول خمس است

انواع مخارج

مخارج کسب و کار

هزینه هایی که انسان برای به دست آوردن سود و منفعت صرف می کند مانند هزینه راه اندازی مغازه، خرید تجهیزات، مصارف آب و برق و تلفن حقوق پرسنل یا هزینه های استهلاک

مخارج سالانه

هزینه هایی که به صورت متعارف در طول سال صرف می شود، مانند خرید وسایل منزل، خودرو، لباس، برگزاری میهمانی، سفر، هدیه دادن، هزینه تحصیل و ازدواج فرزندان و غیره

یک بار خمس داده شده

به اموال و وسایلی که یک بار خمس آن ها داده شده، بار دیگر خمس تعلق نمی گیرد

وسایل بدون استفاده

که انسان می خرد یا هدیه می گیرد و یک سال از آن استفاده نمی کند، خمس دارد

سال خمسی

روزی که مکلف اولین پول و درآمد خود را کسب کرد، آن روز را به عنوان شروع سال خمسی خود تعیین کند و در هر سال در همان روز با محاسبه مخارج، خمس منافع اضافی را بپردازد

سال خمسی می تواند بر اساس تقویم هجری قمری، هجری شمسی یا میلادی باشد

۷ محاسبه خمس در انواع کسب و کار

اگر مکلف با سرمایه ای که از راه هایی چون منافع اضافی یا هدیه به دست آمده است قصد راه اندازی کسب و کار و تجارت داشته باشد، شرایط زیر برقرار می باشد

اگر مکلف دارای کسب و کارهای متعددی است می تواند برای هر کدام یک سال خمسی معین کند

به اصل سرمایه و اموالی که از قبل خمس شان پرداخت شده، خمس تعلق نمی گیرد

شراکت با افرادی که به هر دلیلی خمس نمی دهند اشکالی ندارد و مکلف در آخر سال خمسی، به میزان سهم خود خمس را بپردازد

آیا بر سرمایه مکلف سال خمسی گذشته است؟
(یعنی آیا پول در طول سال خمسی در مالکیت شخص بوده است؟)

بله ✓

آیا مکلف غیر از این کسب و کار شغل دیگری که تمام مخارج را با آن تأمین نماید، دارد؟

بله ✓

اصل سرمایه جزء مخارج محسوب می شود و خمس ندارد

خمس بر سرمایه واجب شده است و باید فوراً پرداخت شود

بله ✓

در آخر سال خمسی، مکلف باید خمس اصل سرمایه و اموال کسب و کار خود را بپردازد

در آخر سال خمسی، به رشد سرمایه و اموال پس از کسر مخارج خمس تعلق می گیرد، مثلاً

اگر ارزش زمینی که در آن کارخانه ساخته شده، افزایش بیابد. در این حالت باید خمس رشد زمین پرداخت شود
در دامداری، بره ای که به دنیا می آید و نیز شیر، پشم و چاق شدن دام در طول یک سال، مشمول خمس می شود
میزان رشد درخت در طول سال و میوه آن نیز خمس دارد

محاسبه خمس در استفاده شخصی

۷

اگر مکلف با پولی که در اختیار دارد، اقدام به خرید خانه، مغازه، زمین، باغ و امثال آن بکند تا ضمن نگهداری و حفظ اموال خود، از منافع و رشد آن به صورت شخصی (و نه به منظور تجارت و کسب و کار) استفاده نماید، محاسبه خمس به شکل زیر انجام می شود

اگر ملک با پولی خریداری شود که خمس آن قبلاً پرداخت شده خمس هیچ گاه به ملک تعلق نمی گیرد

آیا بر پول مکلف سال خمسی گذشته است؟
(یعنی آیا پول یک سال کامل در مالکیت شخص بوده است؟)

خیر ❌

در آخر سال خمسی، ارزش ملک خریداری شده را برآورد کند و خمس آن را بپردازد

بله ✅

خمس بر پول واجب شده است و باید فوراً پرداخت شود

در حالت فوق اگر ارزش ملک رشد کند و افزایش یابد، خمس واجب نمی شود

کسانی که تا کنون خمس نداده اند

”می بایست تمام اموال خود را از زمان تکلیف تاکنون به دو صورت زیر بررسی کنند“

مواردی که تا کنون جزء مخارج به حساب می آمده است:

اگر از پول هایی تهیه شده اند که یک سال کامل بر آن ها نگذشته، خمس ندارد در غیر این صورت باید خمس آن را به قیمت همان زمان پرداخت کند

اگر نسبت به گذشت سال بر آن پول ها مطمئن نیست، خمس واجب نمی باشد

مواردی که اضافه بر مخارج بوده است مانند پول، زمین و خانه همگی مشمول خمس است و باید براساس قیمت امروز آن خمس پرداخت شود

آیا به زمین یا خانه ای که به انسان به ارث می رسد، خمس تعلق می گیرد؟ **خیر**
به اصل این املاک و رشد آن ها حتی پس از گذشت زمان خمس تعلق نمی گیرد

۷ مثال هایی از مسئله خمس

اگر از نظر عرفی و جایگاه اجتماعی، خانه داشتن در شأن فردی باشد به نحوی که سکونتش در خانه اجاره ای هتک حرمت وی محسوب شود و فقط در صورت پس انداز در طول سال ها می تواند صاحب خانه شود، چنین پس اندازی مشمول خمس نمی شود

پول اجاره ای که از اجاره خانه و مغازه دریافت می شود، چنان چه در طول سال خمسی مصرف نشود، جزء منافع اضافی است ولی اگر خسارتی بر ملک وارد آمده، میزان خسارت از پول اجاره کسر می شود و خمس باقی مانده بر مکلف واجب می شود

دریافت هدیه، قرض و جایزه از کسی که خمس نمی دهد اشکالی ندارد هم چنین رفت و آمد و نماز خواندن در خانه شخصی که به هر دلیل خمس پرداخت نمی کند، مجاز است

در انتهای سال خمسی، اگر برنج، نمک شکر، روغن، آرد و امثال آن ها در خانه اضافی باشد، خمس آن ها واجب است

شخصی آپارتمانی می سازد. اگر هدف از ساخت آن تجارت کردن باشد، احکام خمس کسب و کار بر آن جاری می شود و اگر هدف از آن سکونت باشد، احکام استفاده شخصی بر آن صدق می کند

اگر شخصی در زمین خود درختانی بکارد که جزء مخارج و نیازمندی اش محسوب شود و داشتن درختان نیز متناسب با وضعیت اقتصادی و شأن و جایگاه اجتماعی شخص باشد، خمس به درختان و میوه های آن تعلق نمی گیرد

یکی از باشکوه ترین عبادت های اجتماعی در اسلام است

حج *

۸

زیارت خانه خداوند متعال و اعمالی که ظرف چند روز باید انجام شود

معنی

به افراد عاقل و بالغی که استطاعت داشته باشند، حج واجب می شود

شرایط

استطاعت

بعد از سفر حج، مکلف دچار سختی و تنگدستی نشود و بتواند مخارج زندگی را به شکل معمولی تأمین نماید

مکلف توانایی
مالی جهت
تأمین هزینه های
سفر حج را به
صورت کامل
داشته باشد

در راه رفت و
برگشت و در
حین انجام
اعمال حج، جان
مال و ناموس
به خطر نیافتد

اگر مکلف با دادن خمس مال خود، توانایی مالی انجام

سفر حج را از دست بدهد، تکلیف وی چیست؟

ابتدا خمس را بپردازد. اگر بعد از آن توانایی

مالی نداشت، مستطیع نیست

اگر کسی یک مرتبه حج واجب را انجام دهد، بار دیگر حج به وی واجب نمی گردد

سوره آل عمران / ۹۷

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا

خداوند حج را بر کسانی واجب کرده که استطاعت آن را داشته باشند

امر به معروف و نهی از منکر* ۹

هرگاه یکی از واجبات و دستورات دینی توسط مسلمانی ترک شود، بر دیگر مسلمانان واجب است وی را نسبت به رعایت حدود الهی امر یا نهی کنند

امر به معروف و نهی از منکر با شرایط زیر واجب می شود

مکلفی که	مکلف باید	مکلف باید	مکلف باید	امر به معروف و نهی از منکر
امر به معروف و نهی از منکر	مطمئن باشد	مطمئن باشد	مطمئن باشد	نباید به آبرو، مال و جان خود مکلف و سایر مسلمانان ضرری وارد نماید
می کند، باید از نظر شرعی از معروف و منکر	که انجام امر به معروف و نهی از منکر	که گناهکار	که گناهکار	
در فرد	اصرار بر انجام گناه	دارد و خودش	عذری ندارد و هم چنین نسبت به حکم شرعی	
شناخت کافی داشته باشد	تأثیر می گذارد	منصرف نمی شود	بی اطلاع نیست	

! امر به معروف و نهی از منکر باید با روی خوش و زبانی نرم آغاز شود تا مؤثر واقع گردد

امر به معروف و نهی از منکر واجب کفایی است . . .

یعنی کفایت یک نفر آن را انجام دهد و در این صورت تکلیف از دیگران برداشته می شود

* **وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ**

و باید از میان شما گروهی به نیکی دعوت کنند و به کار شایسته وادارند و از زشتی بازدارند و آنان رستگارانند

آل عمران / ۱۰۴

* پیامبر اکرم ﷺ فرموده اند:

همواره امت من در خیر و خوبی به سر خواهند برد، مادامی که امر به معروف و نهی از منکر نموده و در کارهای نیک همکاری داشته باشند و اگر این امور را ترک کنند، برکت از میان آنان خواهد رفت

۱۰. تجارت، معامله و کسب و کار

منظور از پول کافی آن مقداری است که هزینه خوراک، پوشاک مسکن و سایر ضروریات خود، همسر و فرزندان به تناسب شأن و جایگاه اجتماعی شان تأمین شود

تجارت و کار کردن از مستحبات مؤکد است ولی اگر مکلف برای تأمین هزینه های زندگی پول کافی نداشته باشد انجام کسب و کار بر وی واجب می شود

قرآن کریم و ائمه اطهار علیهم السلام به انسان سفارش کرده اند که کار کند و بار زندگی خود را به دوش دیگران نیاندازد. هم چنین مکلف احکام کار خود را بیاموزد تا دچار ربا و حرام نشود

خریدار و فروشنده باید عاقل و بالغ باشند، معامله را با اختیار و بدون وجود زور و اجبار انجام دهند و قدرت تصرف در اموال خود را نیز داشته باشند

مکروهات معامله

”بهتر است در انجام معامله، فروشنده و خریدار موارد زیر را رعایت کنند“

- ۱ فروشنده کالای خود را ستایش نکند ۲ از قسم خوردن بپرهیزد ۳ در مکانی که عیب کالا مخفی می ماند معامله نکنند (مانند جای تاریک) ۴ فروشنده بیش از نیاز، از خریدار مؤمن سود نگیرد ۵ خریدار بعد از اتمام معامله، درخواست تخفیف ننماید

مستحبات معامله

”بهتر است در انجام معامله، فروشنده موارد زیر را رعایت کند“

- ۱ در هنگام معامله شهادتین و تکبیر بگویند ۲ در معامله و در زمان دریافت طلب های خود، با مردم آسان بگیرد ۳ اگر بعد از خرید، خریدار پشیمان شد، جنس را پس بگیرد

۱۰ معاملات باطل و حرام

۱ **عین نجس** به جز مدفوع و خونی که برای کود و تزریقات استفاده می شود ۱۶

خرید و فروش متنجس اشکالی ندارد ولی فروشنده باید نجس بودن آن را اطلاع دهد

۲ **آلات لهو حرام** نی، تار، شطرنج، پاسور، فیلم های جنسی و موسیقی های حرام

تلویزیون، ماهواره، موبایل و اینترنت از آلات لهوی به حساب نمی آیند

ساخت مجسمه ی
انسان و حیوان حرام
است ولی خرید و
فروش آن اشکالی ندارد
نقاشی کردن جانداران
و اشیاء و خرید و
فروش آن اشکالی ندارد

اگر فروشنده نداند که
خریدار، کالا را برای
استفاده در راه حلال
می خرد یا حرام
فروش آن اشکالی
ندارد و گناهی به
گردن فروشنده نیست

۳ **ربا** در مبادله کالا به کالا، اگر هر دو کالا از یک نوع باشد و واحد اندازه گیری آن ها (از نظر پیمانه یا وزن) یکی باشد ولی تبادل به میزان یکسانی نباشد، ربا محقق می شود

صرافی (مبادله یک ارز با ارز دیگر مثلاً دینار به ریال و برعکس) از نظر شرعی اشکال ندارد

تغییر صفات تفاوتی در
نوع پدید نمی آورد، مثلاً
تبادل ۱۰۰ کیلو برنج
مرغوب با ۲۰۰ کیلو
برنج نا مرغوب، از نظر
شرعی ربا است

مشتقات یک محصول
از یک نوع محسوب
می شوند، مثلاً تمام
مشتقات شیر مثل پنیر
و کره معادل شیر اند و
آرد و نان معادل گندم اند

گندم و جو از یک نوع
به حساب می آیند
هم چنین (تمامی انواع
خرما) - (گوسفند و بز)
(گاو و گاو میش) نیز
از یک نوع هستند

حقی است که به وسیله آن می توان معامله را فسخ کرد

خیار

۱۰

۱ **خیارِ مجلس** فروشنده و خریدار حق دارند تا وقتی که جلسه یا اصطلاحاً مجلس معامله تمام نشده و حاضرین متفرق نشده اند، معامله را به هم بزنند

اگر معامله به صورت دو نفره و یا تلفنی باشد، خیارِ مجلس تا چه زمانی وجود دارد؟ تا زمانی که طرفین از نظرِ عُرفی از یکدیگر جدا شوند یا تماس شان به اتمام برسد

۲ **خیارِ شرط** طرفین حق فسخ را در متن معامله قید می کنند و قبول می کنند

فروشنده: خانه ام را ۳۰۰ میلیون تومان به شرطی که یک ماه خیار داشته باشم، فروختم

۳ **خیارِ تأخیر** اگر خریدار، پول جنسی که نقداً آن را معامله کرده، تا سه روز ندهد و فروشنده نیز جنس را تحویل نداده باشد، فروشنده حق فسخ دارد

اگر خریدار شرط کرده باشد که پول را بعداً به فروشنده بدهد، خیار تأخیر از بین می رود

۴ **خیارِ رؤیت** اگر بعد از خرید، جنس معامله شده همانی نباشد که خریدار آن را زمان خرید دیده یا جنس با توصیف فروشنده مطابقت نداشته باشد

۵ **خیارِ غبن** خریدار یا فروشنده از طرفِ مقابل فریب خورده و زیان دیده باشد

۶ **خیارِ عیب** اگر در کالا یا مورد خریداری شده عیب و مشکلی وجود داشته باشد

۷ **خیارِ حیوان** کسی که حیوانی را خریداری می کند، تا سه روز حق فسخ دارد

می توان در متن معامله، خیار مجلس، خیار حیوان یا خیار غبن را از طرفین ساقط کرد

۱۰ نقد، نسیه و بیع سلف

معامله نقد

واجب است پس از اتمام معامله بین خریدار و فروشنده:

- ✓ خریدار وجه معامله را بپردازد و فروشنده مورد معامله را تحویل دهد
- ✓ هریک از طرفین، تحویل پول یا مورد معامله را به تأخیر نیندازند

معامله نسیه

خریدار در هنگام معامله، مدت دار بودن پرداخت وجه را شرط می کند:

- ✓ باید مدت به صورت دقیق مشخص شود، مثلاً ۶ ماه
- ✓ قبل از فرارسیدن زمان تعیین شده، فروشنده نمی تواند وجه را مطالبه کند
- ✓ اگر با فرارسیدن زمان تعیین شده، خریدار توان پرداخت وجه را نداشته باشد فروشنده نمی تواند با افزایش قیمت، زمان را برای خریدار تمدید نماید

کسی که مثلاً ۱ میلیون تومان ۶ ماهه از شخصی طلبکار است

می تواند با وی این گونه مصالحه کند

”۱ میلیون مدت دار را به تو بخشیدم به شرطی که ۹۰۰ هزار نقداً به من بپردازی“

بیع سلف یا سلم

- بر خلاف نسیه خریدار ابتدا پول را می پردازد و بعداً مورد معامله را تحویل می گیرد
- ✓ باید زمان تحویل مورد معامله به صورت دقیق مشخص شود، مثلاً ۶ ماه
 - ✓ جنس و اوصاف آن باید به گونه ای توافق شود که ابهامی در آن وارد نیاید
 - ✓ اگر تعیین اوصاف جنس دشوار است (مانند جواهرات) معامله باطل است
 - ✓ اگر جنس تحویلی مطابق اوصاف معامله نباشد، خریدار می تواند آن را نپذیرد
 - ✓ کمیت جنس باید بر اساس پیمانانه، وزن یا شمارش مشخص گردد
 - ✓ فروشنده باید واقعاً قدرت تأمین و تحویل مورد معامله را داشته باشد

نگهداری پول در بانک

“نگهداری پول در حساب‌های قرض‌الحسنه بانک‌های دولتی و خصوصی اشکال ندارد”

دریافت سود

✓ دریافت سود از بانک‌های خصوصی در هر صورتی حرام است.

✓ دریافت سود از بانک‌های دولتی با رعایت شرایط زیر اشکال ندارد:

۱ مکلف برای حفظ سرمایه، پول خود را در بانک بگذارد	۲ مکلف این گونه نیت کند: اگر زمانی بانک سود پول را نپردازد، مطالبه نکنم	۳ یک سوم سود را به فقیر بدهد و بقیه آن را استفاده کند

دریافت وام و تسهیلات

✓ دریافت وام‌هایی که سود به آن‌ها تعلق می‌گیرد، از بانک‌های خصوصی حرام است

✓ دریافت وام از بانک‌های دولتی با رعایت شرایط زیر اشکال ندارد:

۱ مکلف ابتدا از مرجع تقلید یا نماینده وی اجازه بگیرد که وام را به نیت “مجهول المالک” دریافت نماید	۲ پس از دریافت وام، چون مکلف مجبور به بازپرداخت وام و سود آن است، بازپرداخت اشکال شرعی ندارد

دریافت جریمه دیرکرد و تأخیر توسط بانک حرام است

کارت اعتباری Credit Card

“استفاده از انواع کارت‌های اعتباری و نقدی مجاز است”

احکام بانکی، بازارهای مالی و بورس به همراه جایگزین‌های شرعی سیستم ربوی در کتاب “بانکداری از نگاه اسلام” چاپ شده است

۱۰ مثال هایی از اجاره، رهن، قرض و هبه

شخصی خانه ای را اجاره می کند و پس از تحویل گرفتن آن متوجه می شود که قسمتی از خانه خرابی قابل توجهی دارد که در زمان معامله و تنظیم اجاره از نظر پنهان بوده و آن را ندیده است در این صورت مستأجر می تواند با توجه به خیار عیب، اجاره را فسخ نماید

فسخ پیش از اتمام موعده اجاره در صورتی ممکن است که طرفین رضایت دهند یا خیاری در متن اجاره قید شده باشد

رهن کردن خانه یا مغازه بدون دادن هرگونه اجاره باطل و حرام است. بنابراین مستأجر باید ضمن قرض دادن مبلغی به عنوان رهن به موجر، مبلغی را (هرچند کم و ناچیز) به عنوان اجاره پرداخت کند

قرض دادن از مستحبات مورد تأکید در اسلام است که ثوابش از صدقه دادن بیش تر می باشد. طلب کار نمی تواند بیش از آن چه قرض داده، دریافت کند اگر بدهکار تنگدست است، مطالبه بدهی از وی حرام است. اگر طلب کار فوت کند باید طلبش را به ورثه پرداخت کرد

اجاره به دو صورت است، صورت نخست مانند اجاره خانه و صورت دوم مانند اجیر کردن افراد برای انجام عملی مشخص. اجیر کردن در اعمال عبادی تنها برای انجام مستحبات، انجام اعمال واجب میّت مثل نماز و روزه قضا و نیز زیارت خانه خدا برای مستطیع ناتوان مجاز است

هبه، بخشیدن چیزی به صورت مجانی و بدون عوض است. هرگاه کسی بگوید فلان شیء یا ملک را به تو هبه کردم، هبه کننده باید آن را تحویل دهد تا هبه محقق شود و حرف به تنهایی اعتبار ندارد

اگر تأخیر در امر ازدواج موجب وقوع در گناه می شود، ازدواج واجب است. مستحب است ازدواج علنی و با حضور شاهد، در شب و با دادن ولیمه به فقیر و غنی باشد

امام صادق علیه السلام فرمودند زن مانند گردنبند است پس دقت کنید چه چیز را به گردن می بندید هم چنین سزاوار است دختر و سرپرستان او در صفات مرد تحقیق کنند

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند ازدواج سنت من است و هر کس از آن گریزان باشد از من نیست... کسی که ازدواج می کند نصف ایمان را حفظ کرده و برای نصف دیگر باید تقوا پیشه کند

☑ زنان محرم

“خویشاوندانی هستند که ازدواج با آن ها حرام است”

رضاع اگر زنی کودکی را با شرایط ویژه ای شیر بدهد آن کودک علاوه بر خویشاوندان نسبی خود، از طرف آن زن نیز خویشاوندان نسبی پیدا می کند شرایط و توضیحات مسئله در رساله توضیح المسائل آمده است

خویشاوندان نسبی مثل مادر و مادرمادر و هرچه بالاتر رود - خواهر و دخترخواهر و هرچه پایین تر رود خاله و عمه و هرچه بالاتر رود مانند خاله پدر و عمه مادر دختران برادر و هرچه پایین تر رود

خویشاوندان سببی مثل مادر زن برای داماد، زن بابا و عروس برای پدر شوهر

ازدواج مرد با زن سنی، مسیحی یا یهودی اشکال ندارد ولی ازدواج زن با مرد مسیحی یا یهودی کاملاً حرام و با مرد سنی، در صورت وجود احتمال تغییر عقیده، حرام است

ازدواج با برخی زنان نامحرم نیز حرام است زنی شوهردار، زن در عده، مُرتد، کافر غیر کتابی (بودایی) که سه بار از هم طلاق گرفتند، به یکدیگر حرام اند

انواع ازدواج

صیغه عقد دائم و موقت

جملاتی که زن و مرد باید بگویند تا عقد منعقد شود و به هم محرم شوند، امضاء اسناد رسمی و تشریفات اداری بدون گفتن صیغه، زوجیت را به وجود نمی‌آورد

<p>به جای کذا مقدار مهر یا مدّت گفته می‌شود</p>	<p>دائم زن بگوید زَوْجَتِكَ نَفْسِي بِمَهْرٍ قَدْرُهُ كَذَا (مقدار مهر) و مرد بگوید قَبِلْتُ</p>
	<p>موقت زن: زَوْجَتِكَ نَفْسِي بِمَهْرٍ قَدْرُهُ كَذَا (مهر) إِلَى كَذَا (مدّت) - مرد: قَبِلْتُ</p>
	<p>ترجمه زن: تو را با این شرایط به عقد خود در می‌آورم - مرد: قبول کردم</p>

وکیل زن و مرد نیز می‌تواند با خواندن صیغه مخصوص، آن‌ها را به عقد یکدیگر درآورد

مهر ✓

”پس از خوانده شدن عقد ازدواج، زن مالک مهریه می شود و واجب است مرد آن را بپردازد“

مستحب است از مهر سنت (که پیامبر اکرم ﷺ برای همسران و دخترانش تعیین می کرد) بیش تر نباشد

اگر قبل از نزدیکی طلاق بگیرند تنها نصف مهریه تعلق می گیرد

مدّت در عقد موقت ✓

”یکی از شروط است که پس از اتمام آن، زن و مرد به یکدیگر حرام می شوند“

پیش از اتمام مدّت، مرد می تواند باقی مانده آن را ببخشد تا زودتر عقدشان به پایان برسد

شروط ضمن عقد ✓

”زن می تواند شروط شرعی خود را در عقد مطرح کند و مرد را به انجام آن ملزم سازد“

✓ مثلاً در ازدواج موقت زن می تواند شرط کند که با وی نزدیکی نشود

✓ مثلاً زن می تواند شرط کند که در شهر مشخصی زندگی کنند

✓ مثلاً زن می تواند شرط کند که مرد زن دیگری اختیار نکند

طلاق حقّ مرد است، آیا زن می تواند شرط کند که طلاق را در اختیار داشته باشد؟
خیر ولی می تواند در ضمن عقد خود را از طرف مرد برای طلاق خود وکیل بگیرد

... : زن: زَوْجَتَكَ نَفْسِي عَلَى أَنْ تُوَكِّلَنِي فِي تَطْلِيقِ نَفْسِي مِنْكَ - مرد: قَبْلُ

کافر شدن زن یا مرد ✓

”موجب باطل شدن عقد می شود و در همان لحظه ارداد باید از یکدیگر جدا شوند“

اگر زن پس از نزدیکی مرتد شود، استثناءً در لحظه ارداد عقد باطل نمی شود بلکه باید عده نگه دارد و اگر بعد از آن از کفر خود برنگشت، عقد باطل می شود

۱۱ مسائل خانوادگی

نفقه

همسر دائمی ۱ هزینه‌هایی که باید مرد به همسرش پرداخت نماید و پرداخت آن در هر شرایطی (حتی نیاز نداشتن زن یا عدم توانایی مرد) بر او واجب است

هزینه‌های غذایی، درمانی، پوشاک، مسکن و وسایل آن و سایر مواردی که در زندگی ضروری هستند. پرداخت هزینه واجبات زن مثل سفر حج و کفارات جزء نفقه نیست

اگر شوهر قادر به پرداخت نفقه نباشد، تکلیف چیست؟ اگر زن رضایت ندارد واجب است از یکدیگر جدا شوند ولی زن نباید تا پیش از طلاق، مرد را ترک کند

بستگان نزدیکان ۲ اگر مکلف فقیر نباشد و بستگان وی نیز نیازمند باشند، باید هزینه‌های ضروری زندگی شان چون مواد غذایی، پوشاک و غیره را تأمین نماید

بستگان یعنی پدر و مادر، پدربزرگ و مادربزرگ و هرچه بالاتر روند مثل پدر پدربزرگ فرزندان و هرچه پایین تر روند مثل نوه‌ها - نفقه همسر مقدم بر نفقه بستگان است

ختنه پسران

ثمره ازدواج مرد و زن فرزند است. اگر فرزند پسر باشد واجب است او را تا قبل از رسیدن به بلوغ ختنه کرد

پیشگیری

پیشگیری از بارداری به وسیله قرص اشکال ندارد ولی سقط جنین حرام است و دیده دارد

مسائل زناشویی

اگر فعالیت جنسی برای زن حرمت، ضرر یا مشقتی ندارد وی نمی‌تواند همسرش را از مسائل جنسی منع کند

نگاه کردن بدون لذت به زنان محرم، زنی که قصد دارد با وی ازدواج کند و زنی که حجاب برایش اهمیتی ندارد، اشکالی ندارد ولی لمس زنان نامحرم کاملاً حرام است

✓ اگر هر دو عادل نباشند طلاق باطل است حتی اگر بعد از طلاق، عادل نبودن محرز شود

شاهد دو مرد عادل
۱ در جلسه حاضر باشند

صیغه
مرد بگوید
أنت طالق

✓ اگر نزدیکی صورت گرفته است باید طلاق را به بعد از قاعدگی موکول کنند، حتی اگر در حال حاضر قاعدگی شروع نشده و وی در حال پاکی باشد

مطلّقه
همان زنی که طلاق داده می شود

✓
شرایط طلاق

۲

✓ طلاق در دوران قاعدگی و نفاس نباشد

۳ **مطلق** همان مردی که طلاق می دهد

✓ عاقل و بالغ باشد، خودش یا وکیلش در جلسه طلاق حضور یابند و از روی اجبار و اکراه طلاق ندهد
✓ مرد باید قصد واقعی داشته باشد، یعنی از روی سهو، خواب آلودگی، شوخی یا مستی طلاق ندهد

! اگر هریک از شرایط فوق برقرار نباشد، طلاق باطل است هر چند در دادگاه رسمی بوده باشد

✓ طلاق خلع

اگر زن به صورت یک طرفه از شوهرش آن چنان ناراضی و متنفر باشد که ادامه زندگی به شکل مسالمت آمیز ممکن نباشد، می تواند با بخشیدن اموال و کسب رضایت شوهر، طلاق داده شود

✓ طلاق مُبارات

مشابه طلاق خلع است با این تفاوت که زن و مرد هر دو از ادامه زندگی ناراضی اند و مرد نمی تواند بیش تر از مقدار مهریه زن، از وی دریافت نماید

✓ طلاق رجعی

”نوعی از طلاق است که قبل از اتمام عده، اگر مرد به زن رجوع می کند و طلاق بی اثر می شود“

عِدَّة طلاق

“بعد از طلاق با شروع قاعدگی سوّم عِدَّة به پایان می رسد”

۲۶

اگر قاعدگی عددی یا مضطرب باشد، بعد از گذشت ۳ ماه از طلاق عِدَّة پایان می یابد

دختر کوچک تر از ۹ سال، زن یائسه و زنی که نزدیکی نکرده لازم نیست عِدَّة نگه دارند

عِدَّة وفات شوهر

“۴ ماه و ۱۰ روز قمری است، مثلاً اگر زوج ۸ رجب فوت کند، ۱۸ ذیقعدة عِدَّة تمام می شود”

بیوه باردار، اگر تا وضع حملش بیش تر از ۴ ماه و ۱۰ روز باقی مانده، عِدَّة اش تا انجام وضع حمل می باشد، در غیر این صورت عِدَّة همان ۴ ماه و ۱۰ روز است

در زمان عِدَّة وفات باید بر اساس احتیاط واجب زینت در لباس و بدن (مانند آرایش کردن، عطر زدن و طلا پوشیدن) ترک شود هر چند نظافت و پاکیزگی اشکال ندارد

زن می تواند تقاضای طلاق کند، اگر شوهر:

همسر را ترک کند

او را بلا تکلیف بگذارد و

حقوق واجب را ادا نکند

همسر خود را آزار و

اذیت کند و به او ظلم

نماید و نیکی نکند

از دادن نفقه امتناع

کند و حاضر به

طلاق دادن نیز نباشد

در این سه حالت، زن باید ابتدا به حاکم شرع (مرجع تقلید) یا نماینده وی مراجعه کند

حاکم شرع به مرد دستور می دهد که رفتار خود را اصلاح کرده و

وظایف شرعی خود را در قبال زن ادا نماید

پس از آن، اگر مرد رفتار خود را اصلاح نکرد، وظایف شرعی اش را انجام نداد و از طلاق

دادن نیز امتناع کرد، حاکم شرع اختیار دارد زن را طلاق دهد، هر چند مرد راضی نباشد

حیوانات

ماهیان پولک دار
گنجشک، آهو
گورخر و قوچ

غیر اهلی

مرغ و خروس، گوسفند و
بز، گاو و گاومیش، شتر
کبوتر و کبک

اهلی

اگر شرایط زیر رعایت نشود یا حیوان خودش بمیرد، نجس است و خوردنش مجاز نیست

ذبح کننده
مسلمان باشد

چاقو آهنی
باشد

حیوان رو به
قبله باشد

احتیاطاً پیش از
مُردن سر جدا نشود

شرایط
ذبح کردن

رگ مری و حلقوم و دو رگ
احاطه کننده آن ها بریده شود

در هنگام ذبح، ذابح نام
خدا را بگوید، مثلاً بِسْمِ اللّٰهِ

حیوانات
اهلی

استفاده از گوشت حیواناتی که در بازارهای کشورهای اسلامی ذبح و به فروش می رسند مجاز است و لازم نیست نسبت به رعایت شرایط اسلامی تحقیق شود

استفاده از گوشت هایی که محصول کشورهای غیر اسلامی است، حرام می باشد

مگر این که مکلف با تحقیق مطمئن شود که شرایط اسلامی ذبح رعایت می شود

۲۱

مسلمان
باشد

در زمان شلیک
نام خدا را بگوید

تیر به قصد شکار شلیک
شود و حیوان را بکشد

تیر برنده و
تیز باشد

شرایط
شکار کردن

ماهی به صورت زنده از آب گرفته
شود و در خشکی جان دهد

ماهی پولک یا فلس
داشته باشد

شرایط
صید کردن

استفاده از ماهیان پولک داری که محصول کشورهای غیر اسلامی است، اشکالی ندارد

سوسک مگس زنبور	حشرات 	خرگوش خوک کلاغ	غیردرنده 	شیر، عقاب گرگ، روباه مار و فیل	درنده 	۱ حرام
----------------------	---	----------------------	--	--------------------------------------	--	-----------

اگر حیوانات حرامی که خون جهنده دارند، خود بمیرند، مُردارند و نجس هستند ولی اگر خون جهنده نداشته باشند یا به روش شرعی شکار شوند، نجس نیستند

اجزاء حیوانات

در تمام حیوانات به جز سگ و خوک، اجزائی چون مو، پشم، پر، شاخ، استخوان، سم، تخم و مایه پنیر پاک است، حتی اگر حیوان حرام باشد یا به روش غیر شرعی کشته شود یا بمیرد

خوردن تخم و شیر حیوانات حلال مجاز است و تخم و شیر حیوانات حرام، حرام می باشد

۱۶

تمامی اجزاء بدن زنده یا مرده سگ و خوک نجس و خوردنشان نیز حرام می باشد

خوردن ژله، پاستیل و ژلاتین حیوان حرام یا حیوان حلالی که محصول کشور غیر اسلامی باشد، حرام است

خون تخم مرغ پاک است ولی اگر در تخم مرغ مستهلک نشده، خوردن آن مجاز نیست

نوشیدنی ها

۱۶

”نوشیدن مایعات مست کننده ای چون شراب، آب جو و الکل حرام است“

بدون انجام تحقیق و کسب اطمینان استفاده از ماء الشعیرهای بدون الکل مجاز نیست

دین اسلام حضور داشتن بر سفره ای که در آن شراب مصرف می شود را حرام دانسته است

انسان می تواند پیش از مرگ در یک سوم اموال خود وصیت کند

تملیکی ✓

مأمور کردن کسی به انجام اموری مانند سرپرستی فرزندان و ادای دین

عهدی ✓

“وصیت می تواند به صورت کتبی یا شفاهی باشد و دو مرد عادل مسلمان شاهد بر آن باشند”

وصیت کننده باید عاقل و بالغ باشد و با اختیار خود وصیت نماید. وصیت پس از اقدام به خودکشی اعتبار ندارد. کسی که به وی وصیت می شود را **وصی** می نامند

عمل به وصیت ✓

“اگر وصیت مخالف احکام دینی نباشد و عمل به آن ممکن باشد، وصی باید آن را انجام دهد”

۱ بدهی های وصیت کننده را از اموالش پرداخت کند
 ۲ در صورتی که متوفی مستطیع بوده و به حج نرفته از اموالش نائبی بگیرد تا برای او حج را به جا آورد

متوفی اموالی داشته که خمس یا زکات آن ها را نپرداخته: ۳
 اگر قبلاً اموال مصرف شده، باید خمس یا زکات را بپردازند ۴
 اگر نشده، پرداخت آن ها واجب نیست ولی مستحب است
 باقی مانده به ۳ قسمت مساوی تقسیم می شود

دو سوّم از اموال باقی مانده مطابق احکام شرعی ارث بین وراث تقسیم می شود و وصیت متوفی در این قسمت مورد قبول و نافذ نخواهد بود

وراث: همسر و خویشاوندان نسبی که بعضی به بعضی دیگر حق تقدّم دارند ✓

یک سوّم از اموال باقی مانده مطابق وصیت متوفی مصرف می شود. متوفی می تواند وصیت کند آن را صرف نماز و روزه قضا، کفاره و نذر کند یا آن را به کسی ببخشد

تقسیم ارث ✓

۱ **همسر** اگر ازدواج شان دائمی بوده است، ابتدا باید سهم همسر داده شود

آیا زن و مرد فرزند **خیر** ✗ ارث زن: یک چهارم :: ارث مرد: یک دوّم
نوه یا نتیجه داشتند؟ **بله** ✓ ارث زن: یک هشتم :: ارث مرد: یک چهارم

۲ **خویشاوندان نسبی** پس از همسر، باقی مانده به شکل زیر داده می شود

۱ اگر پدر یا مادر متوفی در قید حیات اند، به هر کدام یک ششم باقی مانده تعلق می گیرد و باقی مانده ی آن بین فرزندان متوفی تقسیم می شود

۲ اگر متوفی فرزندی ندارد و پدر و مادرش نیز فوت کرده اند، اجداد، برادران و خواهران یا فرزندان شان صاحب آن می شوند

۳ اگر هیچ یک از خویشاوندان فوق زنده نباشد، عمو یا دایی و هرچه بالاتر روند (مانند عموی پدر یا دایی مادر) مالک ارث متوفی می شوند

اگر متوفی هیچ گونه خویشاوندی نداشته باشد، اموالش به مرجع تقلید داده می شود

مراجعه به پزشک نامحرم

پزشک مرد در صورتی می تواند زنان را معاینه کند که از دیگر پزشکان زن تخصص یا تجربه بالاتری داشته باشد هم چنین به دلیل حرمت لمس بدن نامحرم، باید در لمس بیمار از دستکش استفاده نماید و معاینه بیمار برای وی لذت جنسی ایجاد نکند. مراجعه بیمار مرد به پزشک زن نیز همین حکم را دارد

عمل های زیبایی

به خودی خود اشکالی ندارد ولی نباید بدن انسان توسط پزشک و پرستار نامحرم لمس یا دیده شود. مثلاً در عمل زیبایی زنان، اگر پزشک و کادر درمانی زن هستند اشکال ندارد

بیماری های جنسی

مشاهده و لمس آلت تناسلی تنها توسط همسر انسان مجاز می باشد بنابراین تنها در صورتی که بیماری جنسی، سلامت و حیات بیمار را به خطر بیندازد معاینه، لمس و درمان آلت تناسلی توسط پزشک اشکالی ندارد

آیا در درمان بیماری های ناباروری یا انجام عمل هایی به منظور جلوگیری از بارداری مرد یا زن، معاینه و درمان آلت تناسلی توسط پزشک مجاز است؟ خیر، حرام است

پیش گیری از بارداری

پیش گیری با مصرف انواع قرص و دارو اشکال ندارد ولی استفاده از درمان هایی چون واکتومی، توبکتومی یا آی-یو-دی اشکال دارد مگر این که پزشک معالج همسر بیمار باشد

سقط جنین

از نظر شرعی حرام است مگر این که ادامه بارداری، زندگی مادر را با خطر جدی روبرو کند

اگر انسان شیء ای را پیدا کرد، باید برای پیدا کردن صاحبش تلاش کند، مثلاً در آن محل اطلاعیه ای نصب کند اگر پس از مدت طولانی صاحب آن پیدا نشد، سه راه دارد. **اول:** نزد خود نگه دارد تا هر زمانی که صاحبش پیدا شود. **دوم:** شیء را ارزش گذاری کند، وجه آن را به فقیر بدهد و خود تصاحب نماید. **سوم:** خود شیء را به فقیر صدقه دهد. در حالت ۲ و ۳، اگر روزی صاحب شیء پیدا شد می بایست شیء را بدون دریافت وجه تحویل صاحبش نماید

رعایت قوانین دولتی که با احکام دینی مخالفتی ندارد، بر همگان واجب است

تقلّب کردن در امتحانات حرام است

ضبط فیلم و صدای دیگران بدون اجازه گرفتن، اشکال شرعی دارد

ریش مردان باید به گونه ای باشد که در نظر مردم زیر چانه ریش داشته باشد

دیدن فیلم و سریال های خارجی در صورتی که موجب برانگیخته شدن شهوت جنسی می شود، حرام است

شرکت کردن در مجالس و محافلی که در آن موسیقی حرام پخش می شود، مجاز نیست
اما ورود به مکان های عمومی چون تاکسی یا مغازه هایی که موسیقی حرام پخش می کنند و انسان به ناچار و بدون میل باطنی آن را می شنود، شرعاً اشکال ندارد

شرط بندی از نظر شرعی مجاز نیست
شطرنج، پاسور و تخته نرد حرام است
حتّی اگر دو طرف شرط بندی نکنند

منتخب رساله
توضیح المسائل

رساله
توضیح المسائل

استفتاءات
شرعی

مناسک
حج

برنامه موبایل
کتاب خانه

برنامه موبایل
احکام

“دیگر منابع جهت مطالعه بیش تر احکام شرعی“

رساله نموداری احکام

با گسترش گرافیک رایانه ای و ارائه اطلاعات در قالب نمودارها و اشکال گرافیکی (اینفوگرافیک) که موجب فهم آسان، سریع و ماندگار مطالب می شود، اثر حاضر به عنوان کتابی مرجع با دسترسی های سریع طراحی و تدوین گردید تا در کنار توضیح المسائل، مقلدین را در فهم احکام یاری نماید.

www.alFayadh.org | irp@alfayadh.org